

Mas tednik

kulturno - politično glasilo

Koroška

svetovnih in domačih dogodkov

10. LETO / ŠTEVILKA 48

V CELOVCU, DNE 27. NOVEMBRA 1958

CENA 1.50 ŠILINGA

Za Miklaža Najbolje kupite ure, nakit
in drugo pri urarskem
mojstru

Gottfried Anrather

Klagenfurt, Paulitschg. 9

Popravila izvršim takoj in
solidno, kupujem in zame-
njam zlato in srebro
(tudi strto zlato).

Vprašanja šolski oblasti

Ko je bila delegacija koroških Slovencev na Dunaju, da vladnim zastopnikom in tudi tisku izroči novo spomenico in obrazloži položaj v deželi, ki je nastal po odloku deželnega glavarja z dne 22. 9. 1958, je izšel v deželi nov odlok deželnega šolskega sveta z dne 11. 11. 1958 št. 5468/58.

Ta novi odlok dovoljuje zopetno prijavo k pouku slovenščine. Odlok sam je prav gotovo sad časopisnih vesti tu in inozemstva o poteku odjav v času od 22. 9. do 7. 10. 1958. Bilo je toliko nekorektnosti, toliko nasilja, toliko groženj, toliko pritiska, da pred svetovno javnostjo pač noben resen človek ni mogel zagovarjati tega početja.

Dobro razumemo, da uradni krogi, ki so tako kaotično stanje izzvali in povzročili, seve niso mogli tega javno priznati. Dejstvo pa, da je celo »Die Neue Zeit« v Celovcu priznala nasilje, da je klicala po varnostni direkciji, jasno izpričuje, da se je tako nasilje dejansko dogajalo. Zato torej nov odlok.

Ta novi odlok z dne 11. 11. 1958 omogoča zopet prijavo k pouku slovenščine. Zanimivo pa je pri tem, da je v odloku z dne 22. 9. 1958, torej ob priliki odjav, povedano, da morajo biti starši pisмено obveščeni o vsebini odloka, in so zato učitelji naložili učencem dolžnost, da odlok vpišejo v zvezek ter prinese istega po starših podpisanega nazaj. V novem odloku pa ni o tem nič rečeno, ampak samo določa, da naj učitelji po učencih opozorijo roditelje na možnost zopetne prijave. Medtem ko je odlok datiran z 11. 11. 1958, so nekatere šole samo ustno obvestile učence šele 22. novembra in zahtevale prijavo do 24. novembra, torej časa je bilo le od sobote do ponedeljka (Malošče). Kakor pa sami vidite iz faksimila spodaj, je naše društvo

staršev v Gorjah v Ziljski dolini že 18. novembra poučeno o odloku in zopetnih prijavah, da je tako naslovilo na starše nov poziv, naj svojih otrok ne prijavljajo, da bo občina Straja ves stoodstotna v odjavah.

Poznamo vrsto šol, na katerih ta novi odlok sploh ni bil objavljen. Torej starši ne vedo, kaj se dejansko dogaja.

Na šolsko oblast stavimo vprašanje, zakaj drugi odlok z dne 11. 11. 1958 ni bil objavljen v listih, medtem ko so odlok z dne 22. 9. objavili vsi listi oziroma dobili objavo od deželne tiskovne službe dostavljeno.

Vprašamo deželno šolsko oblast, zakaj nekatere šole otrokom oziroma staršem tega novega odloka niso sporočile in zakaj niso zahtevale podpisa staršev, da so jim otroci sporočili učiteljeve besede o novem odloku.

Vprašamo deželno šolsko oblast, kako je možno, da je bil v beljaškem kraju predpisan rok za obvestilo na okrajno glavarstvo s 25. novembrom, da pa v velikovškem okraju takega termina ni bilo.

Manjšina je že večkrat dokazala svojo lojalnost

Nedeljska številka dnevnika »Neues Oesterreich« posveča v daljšem članku svojo pozornost tudi slovenski manjšini na Koroškem. Čeprav zagovarja stališče zvezne vlade in koroškega deželnega glavarja, vendar priznava da je

„sedanji spor bil naravnost izzvan z avstrijske strani“.

Ugotavlja nadalje:
„Del prebivalstva je znova naselil nemško-nacio-

nalnim elementom, ki na Koroškem še niso izumrli. Zaboga, saj ne bi bil noben smrtni greh, ako bi se nekaj sto ali pa tudi nekaj tisoč avstrijskih otrok v obmejnem ozemlju učilo kakšnega slovanskega jezika. Ali se ne bi bilo morda treba Avstrijem bolj učiti slovanskih jezikov? Območje, kamor sega avstrijski vpliv, je še vedno jugovzhod.“

List pravi nadalje, da je položaj sedaj še zelo zmeden ter pozdravlja že znano izjavo ministra Drimmla v državnem zboru. Kot smo že poročali, je minister dr. Drimmel dejal, da je Avstrija edina dežela tostran »železnega zastora«, ki ima slovanske manjšine. Zato bi bilo v prid Avstriji in Evropi, ako bi Avstrija v tem pogledu z vzornim ravnanjem kot svetilnik posvetila v temno noč onstran »železnega zastora«, ter je poudaril, da se on ne bo nikdar pridružil skrajnejšem, ampak da je treba to vprašanje obravnavati v ozračju miru in stvarnosti.

»Neues Oesterreich« nato obravnava razmerje Avstrije do sosednih držav in zaključuje:

„Ozračje miru in stvarnosti je potrebno na obeh straneh, kajti nadaljevanje polemik bi prej ko slej privedlo do iste točke, kot so pred letom dni prišla avstrijsko italijanska pogajanja. To pa ne bi bilo v prid nikomur:

ne manjšini, ki je svojo zvestobo do Avstrije že ponovno dokazala;

ne Jugoslovanom, kajti zaradi napadov s strani vzhodnega bloka bi jim dobri odnosi z Avstrijo prav prišli;

ne Avstrijem, kajti podaljšanje železnega zastora od madžarske meje naprej bi izzvala nove komplikacije in novo negotovost;

a tudi vsemu svetu ne, ker spor med Jugoslavijo in kako nekomunistično državo bi bil zgolj voda na mlin Kremlja“.

„Die Österreichische Nation“ o koroških Slovencih

Zadnja številka »Die Oesterreichische Nation«, mesečne revije, ki izhaja v Salzburgu, je objavila temeljito razpravo o Slovencih in »vindišarjih« na Koroškem izpod peresa prof. dr. Pavla Zablatnika. V prihodnji številki bomo o tem članku več poročali.

Mohorjeve knjige so izšle!

Te dni so v Mohorjevi hiši v Celovcu razposlali letošnji Mohorjev knjižni dar, ki je nastopil svojo pot k družinam na Koroškem in drugod, kjer bivajo zamejski Slovenci. Na Goriško, Tržaško, v Francijo, Belgijo, Holandijo, Anglijo, pa še preko »velike luže« v Ameriko, Kanado, Argentino in Avstralijo bodo poromale.

Letošnja Mohorjeva zbirka obsega šest knjig:

KOLEDAR za leto 1959 (cena 12 šil.);
Dolores Vieser/J. P.: HEMA KRŠKA II. del (cena 10 šil.);

F Erjavac: KOROŠKI SLOVENCİ 4. zvezek (12 šil.);

Lojze Ilija: DOMAČE ZGODBE (10 šil.);

France Kotnik: STORIJE II. del (5 šil.);

Filip Žakelj: ŽIVI KRISTUSOV EVANGELIJ 3. zvezek (8 šil.).

Skupna cena Mohorjevih knjig je 57 šil. Podrobno poročilo o knjigah bomo objavili drugič, za danes pa samo nekaj kratkih pripomb.

Koledar je že postal stalni spremljevalec naših družin, saj že nad 100 let prihaja v slovenske domove. Tudi letošnji koledar vsebuje številne za vsakega gospodarja potrebne podatke, poleg tega pa nudi še obilico zanimivega branja s področja zgodovine, kulture, seznanja nas s kulturnim življenjem na Koroškem in drugod.

Povest Vieserjeve o koroški svetnici Hemi Krški, katere prvi del je izšel lani, že vsi Mohorjani težko pričakujejo, kajti to je v resnici ljudska knjiga. Pa tudi po širnem svetu se za to knjigo zelo zanimajo.

Erjavčeva zgodovina koroških Slovencev postaja iz leta v leto zanimivejša. Saj nam pripoveduje o borbi naših dedov za pravice našega rodu, o njihovem trpljenju in veselju. Pričujoči zvezek je še toliko bolj pomemben, ker opisuje začetek šolstva na Koroškem za časa cesarice Marije Terezije in njenega sina Jožefa II.

Prijetno branje za preproste pa tudi izobražene ljudi bo zbirka črtic »Domače zgodbe« izpod peresa Lojzeta Ilije.

Dušnemu blagru pa bo hasnilo prebiranje »Živega Kristusovega evangelija«, ki vsebuje življenjepisne črtice svetnikov, proglašanih za časa vlade pokojnega papeža Pija XII.

To je v kratkih besedah letošnji Mohorjev knjižni dar. Nobena naša hiša ne bi smela biti brez njega. Naročite ga lahko pri č. dušnih pastirjih, oziroma pri poverjenikih ali pa tudi naravnost pri Mohorjevi družbi, Celovec-Klagenfurt, Viktringer Ring 26, Avstria.

JORDANSKI KRALJ HUSSEIN BO OSTAL DOMA, poročajo iz njegove prestolnice Ammana. Kot smo že poročali, je bil odletel v Evropo, toda nad Sirijo so ga lovski letala Nasserja poskušala prisiliti k pristanku, vendar mu je uspelo uiti zasledovalcem in se povrniti v lastno državo. S tem je sicer padel v vodo njegov načrt za zabavne počitnice z morebitno ženitvijo v Evropi. Ko je jordanijska vojska zvedela za poskus Sirijcev, da bi ujeli kralja, je flotila takoj odkorakati v napad proti Siriji. Kralj je še pravočasno pristal, da je mogel svoje bojaželjne vojake ustaviti. Arabci so zelo lahko razburljivi ljudje in ljubijo pogum, zato si je s svojo neustrašenostjo mladi 22-letni kralj pridobil prijateljev celo med tistimi, ki so bili prej bolj navdušeni za Nasserjeve mogočne udarnice o vsearabski slogi iz Kaira.

Elternvereinigung
Schulsprengel Görtschach

Draschitz, am 18.11.1958

R u n d s c h r e i b e n !

An die Eltern
schulpflichtiger Kinder !

Den einzelnen Schulleitungen des Bezirkes ist vom Bezirks-schulrat Villach mit dem Schreiben Zl. 2601/76/58 vom 14.11.1958 ein Erlass Zl. 5468/58 des Landesschulrates bezüglich des slowenischen Unterrichtes zugegangen.

In diesem Erlass wird die Schulleitung veranlasst den Kindern zur Kenntnis zu bringen, dass eine Wiederaufnahme des slowenischen Unterrichtes auf freiwilliger Basis, mit Einwilligung der Erziehungsberechtigten möglich ist.

Die Elternvereinigung sieht sich zu folgender Stellungnahme veranlasst.

Wir begrüßen es durchaus, dass im Erlasswege Möglichkeiten aufgezeigt werden, Fremdsprachen an unseren Schulen erlernen zu können, möchten jedoch in diesem Falle besonders darauf hinweisen, dass in unserem Schulsprengel vor kaum zwei Monaten der seinerzeit zwangsweise eingeführte slowenische Schulunterricht durch die Herausgabe eines Erlasses des Landesschulrates einhellig abgelehnt wurde. Wir vertreten jedoch die Ansicht, dass es zum jetzigen Zeitpunkt, bis zu welchem eine endgültige gesetzliche Regelung des gemischtsprachigen Unterrichtes nicht vorliegt, nicht angebracht erscheint, sich für den slowenischen Unterricht, wenn auch auf freiwilliger Basis, zu entscheiden.

Wir empfehlen Ihnen deshalb, die Entscheidung, ob Sie Ihre Kinder am slowenischen Unterricht teilnehmen lassen wollen solange zu verschieben, bis eine einheitliche gesetzliche Regelung hierüber vorliegt.

Mit freundlichem Gruss:
(Die Elternvereinigung)

gez. Fina gez. Schaubach

To so skrbi, ki tarejo „Društvo staršev“ v Gorjah

Politični teden

Po svetu . . .

Razburjenje zaradi diplomatske note, ki je potem ni bilo

Berlin zopet doživlja trenutke svetovne slave. Čeprav ni več prestolnica Nemčije, pa je to mesto, sedaj — 13 let po koncu vojne — še vedno razdeljeno na štiri zasebne sektorje, postalo središče mednarodne politike.

Prejšnji četrtek se je pri zapadnonemškem kanclerju Adenauerju zglasil sovjetski poslanik Smirnov in ga obvestil, da namerava Sovjetska zveza še ta teden sporočiti vsem prizadetim vladam svoj konkretni načrt o Berlinu po načelih, ki jih je v več govorih začrtal Hruščev. Kot smo že pisali, namerava Sovjetska zveza izročiti upravo svoje zasedbene cone v Berlinu vzhodno nemški vladi, obenem pa umakniti svoje čete iz mesta. Hruščev je pozval zapadne zaveznike, da store isto. S tem bi Berlin v celoti postal del komunistične Vzhodne Nemčije.

Kakor so bile britanske in ameriške zasedbene čete v Nemčiji nepriljubljene in so se vedno znova pojavljali napisi »Ami (ali pa Tommy) go home«, kar bi se po naše reklo »Poberite se!« so sedaj odgovorni politični krogi v Berlinu in v Zap. Nemčiji le sprevideli, da so angloameriške čete najmočnejše varstvo demokratične vladavine in svobode v zapadnem delu Berlina in v vsej Zapadni Nemčiji.

Po napovedi Smirnova o novih notah se je gospodov v Bonnu lotilo razburjenje, pa tudi v zapadnoevropskih prestolnicah, v Londonu in Washingtonu so se začela mrzlična posvetovanja. Pokazalo se je kmalu, da zapadna solidarnost le ni tako slaba, kot to izgleda zaradi pogostih notranjih preprirov. Res je skupna nevarnost zapadne zaveznike znova privedla k slogi in tako so združeni pričakovali prihod sovjetskih not. Toda dnevi so minevali, zapadni poslaniki so pa zaman čakali na povabilo sovjetskega zunanjega ministrstva. Minuli ponedeljek je že zgledalo, da bo nekaj, kajti avstrijski in belgijski poslanik sta že dobila vabilo, da se zglasita v zunanjem ministrstvu. Pa tudi iz tega ni bilo nič, kajti oba diplomata sta bila klicana zaradi posebnih zadev. Kaj je imel avstrijski poslanik opraviti v Kremlju, ni bilo objavljeno.

Nekateri menijo, da je Adenauer v razburjenju morda slabo razumel izjave poslanika Smirnova, drugi pa pravijo, da spada med običaje sovjetske diplomacije, da stavlja živce svojih nasprotnikov na preizkušnjo. Tretji pa zopet pravijo, da so pričeli na novo utrjene zapadne solidarnosti v sovjetskem zunanjem ministrstvu prišli do zaključka, da ne kaže prenapenjati strune. Ameriška vlada pa je že za vsak slučaj obvestila 50.000 rezervnih letalcev, da naj bodo v pripravljenosti, letalsko poveljstvo pa je že določilo zračne jate, ki bi naj v primeru potrebe zopet vpostavile »zračni most« kot za časa blokade Berlina leta 1948.

Volitve v Franciji

Francija je minuli teden začela volitve za svoj prvi parlament po novi ustavi, ki je bila izglasovana na predlog De Gaulle. Volilni red je precej kompliciran in se voli v več turnusih ali skupinah. Pri prvem volinem turnusu še ni bilo dokončnega rezultata, vendar je računati, da bo De Gaulle v novi zbornici razpolagal z zadostno večino, posebno, ker ga podpirajo socialisti. Pokazalo se je tudi, da stare politične stranke, posebno katoliška ljudska stranka (MRP) in pa socialisti, niso utrpeli prehudih izgub, kljub temu, da se v preteklosti nista posebno izkazali, kar pa je bila bolj posledica splošnih razmer kot pa njuna posebna krivda. Glavni poraženci so pa komunisti, ki so doslej izgubili 3/4 glasov.

Evropska integracija v težavah

S prvim januarjem prihodnjega leta bodo stopile v veljavo prve določbe o postopni odpravi carin med šestimi državami Evropske državne skupnosti, kot jo imenuje pogodba, ki je bila lani podpisana v Rimu. Stvar ne bo šla brez težav, ker se po eni strani Francija obotavlja te določbe uveljaviti in je že prosila za njih omilitve. Po drugi strani pa njeno bojazen delijo tudi ostale zapadnoevropske države, kajti glavni koristnik nove gospodarske skupnosti bi bila Zapadna Nemčija, ki bi lahko

svoje industrijske pridelke zaradi odpadlih carin mnogo ceneje prodajala v Franciji, Italiji, Belgiji, Nizozemski in Luksemburgu. Da ustvarijo ravnotežje v tem novem gospodarskem prostoru, je bil ustanovljen poseben odbor zapadnoevropskih držav pod predsedstvom Angleža Mauldinga, ki bi vključil ostale države tostran »železne zaves« in tudi Veliko Britanijo v ta novonastajajoči veliki gospodarski prostor.

Doslej pa zaradi angleškega odpora zadeva ni prišla naprej. Anglija bi sicer rada prišla na carin prosto evropsko tržišče, noče pa spustiti evropskih držav v svojo skoraj ves svet obsegajočo cono šterlinga, katero sestavljajo njene bivše kolonije, ki so si sicer pridobile politično samostojnost, a ostale z Anglijo gospodarsko povezane. Kratki tedni, ki nas ločijo do novega leta, bodo prinesli odločitev. Brez dvoma je prava pot v kompromisu med obema težnjama, ki bo tako z angleškim sodelovanjem ustvaril ravnotežje v Evropi, po drugi strani pa tudi Angliji odprl evropsko tržišče ob ugodnejših pogojih.

. . . in pri nas v Avstriji

Pomirjenje v parlamentu

je nastopilo potem, ko je bil — kot smo že večkrat napovedali — izglasovan državni proračun. Ker bo država imela znatno večje izdatke, kot pa je predvidenih dohodkov, so morali sestaviti še poseben dodatni proračun za nekatere nujne zadeve. Sredstva za ta proračun nameravajo dobiti s posojili. Zanimajo jih predvsem ameriška posojila, za katere se trudi finančni minister Kamitz, ki se te dni mudi v Združenih državah. Ob izgledih nove reke dolarjev v našo državo so tudi socialisti utihnili s kričanjem o preveliki zadolžitvi. Denar pač vsakomur prav pride, pa četudi je sposoben od »ameriških kapitalistov«.

Drobtine za Koroško

V proračunu je tudi določena vsota okrog 100 milijonov šil. za zaostale predele Avstrije. Od tega bo predvidoma prišlo 50 milijonov na Koroško in sicer v prvi vrsti za gradnjo podjunske železnice, ki bo tako po nad tridesetih letih obljub morda vendarle postala resničnost. Pravimo morda, kajti začetna vsota je zelo skromna in bomo še videli, kaj bo vse prišlo preden bo stekel prvi vlak med Pliberkom in Labotsko dolino.

Zaenkrat je negotova tudi usoda elektrarne pri Kazazah, ki jo »Drauerwerke« sicer stavijo na prvo mesto svojega programa, vendar obstoječe še nekatere težave s koroško deželno vlado zaradi finančnih

„Slovenija v evropskih zadevah“

je naslov knjige, ki jo je v angleškem jeziku spisal mlad slovenski izobraženec dr. Janez Arnež, sedaj uradnik v knjižnici ameriškega parlamenta v Washingtonu. »Slovenia in European Affairs« je angleško ime knjige, je zaokroženo delo o slovenskem ozemlju in slovenskem narodu, kot ga doslej še ni bilo v kakem velikem svetovnem jeziku. Zajema dobo od naselitve Slovencev v prostoru med Alpami, Donavo in Jadranskim morjem pa do današnjih časov.

„Najčudovitejša stvar pri Slovencih pa je, da kljub stoletjem tujega gospodstva kot narod še sploh obstoji“ vzklika z angleškim pisateljem Lovettom F. Edwardsom.

„Ajdoška vrata“, so stari Rimljani imenovali najzločnejši prehod iz severnoitalijanske planjave v dolino Donave, po kateri so rimski legije korakale v Podonavje. Danes strategiji Atlantskega pakta imenujejo ta prehod Ljubljanske duri — (Ljubljana Gap po angleško). V kratkih zgoščenih poglavjih oriše pisatelj zgodovino Slovencev od naselitve pokristjanjanja srednjega veka, kmečkih uporov, turških vpadov, fevdalne vladavine, prosvetljenstva.

V posebnem poglavju obravnava ustanovitev Ilirskih pokrajin za časa Napoleona ter narodnostne boje v drugi polovici 19. stoletja od pomladi narodov leta 1948 pa do razpada habsburške monarhije leta 1918.

V nadaljnjem poglavju je obdelana doba do l. 1945, ki jo odlikuje podroben opis gospodarskega in političnega razvoja med Slovenci, razkosanega na več držav, pri čemer pa Arnež ohrani vselej pred očmi vse slovensko ljudstvo.

Temeljito so obdelana medvojne razmere ter revolucija, ki je ob koncu vojne prinesla novo državno obliko na prostor med Karavankami in Jadran-

sredstev. Tako bodo menda kmetje ob Dravi morali še nekoliko potrpeti v negotovosti.

Nove »ljudske delnice«

Po dolgih medkoalicijskih prerekanjih so se na Dunaju vendarle odločili za izdajanje tretje tranše ljudskih delnic. Nanašale se bodo na podjetje »Alpine Chemische« v Kufsteinu. Računajo, da bo prodaja teh delnic prinesla državi okrog 30 milijonov svežega denarja, ki ji bodo spričo lukenj na raznih krajih kot mašilo zelo prav prišli.

OeVP se pripravlja na volitve

V Innomestu se je začel občni zbor Avstrijske ljudske stranke. Glavni namen tega zborovanja je, da zbere strankine vrste, jih organizacijsko utrdi ter pripravi za volitve udaren program stranke. To je tudi potrebno, kajti socialisti bodo pri teh volitvah brez dvoma zopet poskusili dobiti tako težko zaželeno večino, ki se ji pri vsakih volitvah tako zelo približajo, dosegli pa je še niso nikoli.

Značilnost letošnjega občnega zbora je povečan vpliv zastopnikov delavske in nametščenske organizacije, dočim stopajo zastopniki kmetov in delavcev nekoliko v ozadje. Izgleda, da se tudi v OeVP večja vpliv delavskega in srednjega stanu na škodo gospodarskih mogotcev, ki so doslej vedrili in oblačili. Drugi pa menijo, da je to zgolj taktična poteza, ki naj iztrga socializmom monopol, češ da so oni edini zastopniki interesov malega človeka. Resnica je pač — kot vselej — nekje v sredi.

Avstrijski škofje so zborovali

Dne 18. in 19. novembra so na Dunaju imeli svoje redno vsakoletno jesensko posvetovanje avstrijski škofje. Obravnavali so položaj Cerkve pri nas in ugotovili, da je sedanji osnutek zakona o odškodnini Cerkvi za rope, ki jih je zagrešil nacizem, v glavnem zadovoljiv. S tem so škofje priznali državi, da ima na tem področju dobro voljo za ureditev medsebojnih odnosov, po drugi strani pa so tudi škofje dokazali, da si iskreno želijo obojestransko ustrezne ureditve odnosov med časno vladavino in Cerkvijo. V oči je tudi padlo, da niso bile postavljene nobene »nespodbitne« zahteve po konfesionalni šoli, ki temelji prav na — na Koroškem toliko zlorabljeni — »pravici staršev«. Dočim se v državnem merilu socialisti branijo z vsemi kriplici »pravice staršev«, so na Koroškem postali nje glavni poborniki, skupno s koroško OeVP, ker pač gre proti Slovincem.

Škofje so tudi izrazili upanje, da bo kmalu prišlo do konkordata, ki bo dokončno uredil vsa sporna vprašanja. S prav posebno odločnostjo pa se obračajo proti pohujšljivi literaturi, ki zadnje čase preplavlja Avstrijo in zastruplja posebno mladino.

skim morjem. V posebnem poglavju so obdelane politične stranke ter razvoj političnega življenja na Slovenskem. Zaključno poglavje je posvečeno narodnim manjšinam po drugi svetovni vojni, ki je zelo izčrpno obdelano. Tudi Koroška ima v tem okviru svoje mesto. Ob priliki bomo objavili nekaj značilnih mest iz tega poglavja.

Ni naš namen podati podrobne strokovne ocene. Vrednost Arneževe knjige je v tem, da je v njej podano stališče Slovencev in to v gladko tekočem angleškem jeziku. Doslej so o nas pisali samo tujci, ki pogosto niso imeli pojma o naši zgodovini ter so svoje proizvode sestavili na podlagi bežnih vtisov, ki so jih nabrali po nekaj dneh bivanja po naših krajih.

Posebno velja to za politične publiciste in časnikarje. Pa to še ne bi bilo najhuje. O nas so pisali tudi ljudje, ki so nam bili sovražno razpoloženi in so poskušali predstaviti tujcem v kar najcugodnejši luči, da tako pripravijo ugodna tla za svoje pohlepne naklepe proti Slovincem. To velja posebno za proizvode in izlive številnih nemških in italijanskih pisateljev, pri katerih je opazen bolj ali manj narodnostno nestrpni, če že ne kar nacistični duh.

Arnež je svoje delo opremil s citati iz številnih tujih avtorjev, tako da je ta knjiga obenem zbirka gradiva o Slovencih v tujih jezikih. (Škoda, da ni avtor na koncu dodal še seznama bibliografije.)

Arnež je Slovenec z dušo in srcem in to je knjigi tudi videti od prve do zadnje strani. Čeprav je opremljena s temeljitim strokovnim aparatom, vendarle suhoparno črko ogreva ljubezen do snovi, do življenjske zgodbe svojega naroda, kar najbolje kaže podnaslov, ki obravnava zgodovino Slovencev: »Slovenian saga«, ali pa po naše čudovitna zgodba o Slovincih, tem malem narodu, ki že nad tisoč let živi na prostoru, za katerega se tepejo veliki sosede.

SLOVENC

doma in po svetu

Žalovanje za dr. Alojzijem Kuharjem

Nenadna smrt koroškega rojaka dr. Alojzija Kuharja v daljnem New Yorku (USA) je izzvala iskreno žalost pri vseh, ki so blagega moža poznali.

Med drugimi je prinesel vest o dr. Kuharjevi smrti z življenjepisom »New York Times« z dne 31. oktobra, dočim mu je londonski »Times« posvetil daljši, toplo pisan članek. Uvodoma pravi ta najuglednejši angleški list, da bodo mnogi v Angliji dr. Kuharja »ohranili v spominu po delu, ki ga je opravil kot odličen Slovenec v izgnanstvu.« Nato opisuje njegovo življenjsko pot in se ustavlja pri dobi, ko je bival na Angleškem. Tako pravi: »Dr. Kuhar je bil katoliški duhovnik in mož širokega obzora in kulture. Med njegovimi številnimi akademskimi častmi je imel tudi doktorat iz filozofije, ki mu ga je podelila univerza v Cambridgu za njegovo disertacijo o jezikovni meji med Slovenci in Nemci. Čeprav je bil v svojih nazorih neupogljiv, se je dr. Kuhar odlikoval zaradi svoje širokogrudnosti za mnenja drugih, zaradi svojega vedrega zadržanja, bil je osebnost zelo prijeten človek in s temi svojimi lastnostmi si je pridobil mnogo prijateljev tudi med ljudmi z zelo različnimi nazori.«

Madžar Istvan Barakovič, predsednik Krščansko-demokratske zveze za srednjo Evropo je v sožalni izjavi poudaril zasluge pokojnika za širjenje krščansko-demokratske misli. — Hrvat dr. Ivan Torbar je v imenu dr. Mačka in Hrvatske seljačke stranke dejal, da je pokojni dr. Kuhar rad pomagal tudi Hrvatom, kjer je le mogel. Srb dr. Milan Gavrilović, predsednik Srbske kmečke stranke in bivši veleposlanik Jugoslavije v Moskvi pred drugo svetovno vojno, ki sedaj živi v Ameriki, je pisal med drugim: »Naš dragi Kuhar je odšel. Šel je polagati račun »Bogu na istinu«. Mislim, da je odšel mirne vesti, da ga lahko zavidamo. Moja družina in jaz smo izgubili v njem velikega prijatelja.«

Slovenska umetniška razstava v Beogradu

V reprezentativnih prostorih umetniške galerije na Malem Kalimegdanu, trdnjanskem griču nad Beogradom, je bila svečano odprta razstava sodobne slovenske likovne umetnosti. Obsežna zbirka vsebuje oljnathe slike grafike in plastike 25 slovenskih umetnikov, med katerimi so najvidnejša slovenska imena kot Riko Debenjak, Marij Pregelj, Anton Kos, Stane Kregar, France Mihelič, Dore Klemenčič in drugi.

Na otvoritvi se je zbrala odlična družba uradnih in kulturnih predstavnikov s predsednikom zveznega parlamenta Stamboličem na čelu. Predsednik društva upodabljačih umetnikov Srbije je v svojem nagovoru poudaril, da obsega razstava nekaj prvovrstno kvalitetnih del in da je s to razstavo Ljubljana dala Beogradu zgled, kako se naj v bodoče take razstave prirejajo. Nadalje je omenil, da kulturni stiki med slovenskimi in srbskimi umetniki niso novi. Že ob koncu prejšnjega stoletja je v Monakovem vodil svojo zasebno slikarsko šolo Slovenec Ažbe in med njegovimi učenci so bili nekateri srbski slikarji kot Beta in Rista Vukanović in Nadežda Petrovič, ki so postali najodličnejši predstavniki srbskega impresionističnega slikarstva. Prvič si je lahko beograjsko občinstvo ogledalo dela slovenskih umetnikov v prav tej galeriji leta 1904 in od takrat naprej je v njej še 17 slovenskih umetnikov razstavljalo svoja dela.

Nagrade Društva slovenskih književnikov

Dne 22. novembra so bile v Ljubljani izročene letošnje nagrade Društva slovenskih književnikov. Predsednik tega društva, pisatelj Beno Zupančič je razglasil sklep ocenjevalne komisije, ki je priznala prvo nagrado pisateljici Mimi Malenšek za njen roman o življenju začetnika slovenske književnosti Primožu Trubarju pod naslovom »Plamenica«, književnik Rok Arih je prejel nagrado za pripovedno delo »Zato«, ki se godi med vojno na Koroškem, Ignac Koprivec pa je bil nagrajen za roman »Hiša pod vrhom«, ki se odigrava v Slovenskih goricah na Spodnjem Štajerskem.

Predavanje na univerzi v Buenos Airesu

V začetku septembra je na raziskovalnem institutu pravne fakultete v Buenos Airesu (Argentina) predaval o historizmu dr. Milan Komar. Predavatelj je jasno prikazal različna pojmovanja o zgodovini. Številno občinstvo, med katerimi so bili akademiki vseh fakultet, je predavatelja nagradilo z živahnim aplavsom. Skupno z drugimi referati humanistično filozofske skupine bo dr. Komarjevo predavanje natisnjeno v posebni knjigi.

Spomenica koroških Slovencev o šolstvu

»V skrbi zaradi zmešnjave na področju šolstva, ki jo je izzval odlok koroškega deželnega glavarja z dne 22. septembra 1958, smatramo za potrebno, da se s to spomenico obrnemo na avstrijsko vlado: Republika Avstrija se je s podpisom in ratifikacijo državne pogodbe obvezala, da bo v smislu člena 7 te pogodbe varovala narodnostne, kulturne in gospodarske pravice slovenske manjšine na Koroškem. Zvezni kancler je ob priliki ratifikacije državne pogodbe izrecno poudaril: »Moram še naglasiti, da glasovanje o državni pogodbi vsebuje tudi odgovornost za vsakega izmed njenih členov.« Tako se začne spomenica, ki sta jo obe osrednji organizaciji koroških Slovencev predložili zvezni vladi dne 17. novembra 1958 na Dunaju.

Nastanek in razlaga določb državne pogodbe

Spomenica ugotavlja, da je bil »člen 7 državne pogodbe sprejet brez slehernega pridržka, to se pravi v celoti in sicer tako glede na njegovo vsebino kot tudi na njegovo obseg.«

Spomenica nadalje podaja podrobno razlago nastanka in vsebine člena 7 državne pogodbe in ugotavlja, da je bil sporazum med štirimi velesilami na eni strani in avstrijsko vlado na drugi strani pogoj za nadaljnje sporazume in je tako končno dovedel do podpisa in ratifikacije celotne državne pogodbe. S tem prinesel Avstriji konec tuje zasedbe in politično neodvisnost. Kot bistvena vprašanja, ki so bila z državno pogodbo urejena, navaja naslednja:

1. bile so potrjene meje iz leta 1938,
2. sporazum o nemškem premoženju,
3. zaščitne določbe za slovensko manjšino na Koroškem in Štajerskem ter za hrvaško manjšino na Gradiščanskem.

Glede vseh točk državne pogodbe so se pogajanja vlekla več let in spomenica se sklicuje na izjave tedanjega zunanjega ministra Gruberja, ki v svoji knjigi spominov izjavlja, da je avstrijska delegacija sleherno določbo sprejela šele po pristanku vlade na Dunaju.

Spomenica natančno razčlenjuje položaj slovenske manjšine na Koroškem in hrvaške na Gradiščanskem. Po svojem položaju ter zaradi različnega zgodovinskega razvoja je stanje teh dveh manjšin v marsikaterem pogledu različno. Člen 7 pa z enotnim besedilom ureja položaj tako slovenske kot hrvaške manjšine v Avstriji. Zato je njegovo besedilo tako, da kot okvirno določilo zajema oba dejanska stana. Pravno in dejansko stanje ob pogajanjih in ob sklepu državne pogodbe je pa tvorilo osnovo, na kateri je bil člen 7 zgrajen, kot to velja za celotno državno pogodbo, ki temelji na obstoječem avstrijskem pravnem redu ter ga potrjuje. Glede Koroške pa je bila v državni pogodbi potrjena že prej

upeljana obvezna dvojezičnost v južnem delu dežele in sicer na ozemlju uredbe o dvojezični šoli. Da pa zagotovi manjšini vsestranski razvoj, pa določa člen 7 raztegnitev tega načela dvojezičnosti na vsa važnejša področja javnega življenja in uvaja slovenski oz. hrvaški jezik kot uradni jezik poleg nemščine.

Avstrijska vladna delegacija sama se je pri pogajanjih z državno pogodbo večkrat sklicevala za uredbo o dvojezičnem šolstvu ter jo označila kot vzorno rešitev.

Posebno pozornost posveča spomenica odstavku 5 člena 7, ki določa prepoved vseh organizacij, katerih dejavnost stremi za tem, da se manjšini odvzame njen značaj in pravice. Prav ta določba, ki nikakor ni slučajno prišla v državno pogodbo, dokazuje, da je vsem udeležencem, to je štirim velesilam in avstrijski vladi bilo znano, da obstoje elementi, ki so jim pravice manjšine trn v peti in bi jih najraje odpravili. Zato predstavlja ta določba jasno obveznost za oblasti, da — kadar nastopi v njej predvideni primer — ravna v določenem smislu, kajti pričakovati je bilo odpora proti dvojezičnosti, ki jo sankcionira državna pogodba. Rovarjenje proti manjšini in njenim pravicam ni torej nič novega ali nepredvidenega, zaradi katerega bi bilo treba sedaj določbe državne pogodbe revidirati, nasprotno, štiri velesile kot mandatarij vseh ostalih držav, ki so se borile proti Hitlerjevi Nemčiji, so s poskusi teh elementov računali in prepoved organizacij, ki delujejo proti manjšini in njenim pravicam, je imela prav ta namen, da njih delo v kali zatire.

Že ta kratki pregled kaže, da predstavlja člen 7 državne pogodbe zaokroženo celoto, organsko skupnost določil, ki jih je treba vse uresničiti, kajti so med seboj povezane in šele njih celotna izvršitev predstavlja izpolnitev obveznosti, ki jih je Avstrija sprejela po državni pogodbi. Nato spomenica preide na šolsko vprašanje.

Ustroj in uspehi dvojezične šole

V posebnem poglavju je opisano dvojezično šolstvo, kot ga je ustanovila uredba koroške deželne vlade leta 1945. Spomenica pobija laž o »slovenizaciji nemških otrok«, ko ugotavlja, da je ta šola bila v resnici dve tretjini nemška in samo eno tretjino slovenska celo tam, kjer je bila do pičice izpolnjena. Po uredbi bi se moral tak pouk vršiti na 107 šolah, v resnici pa na 8 šolah sploh nikdar ni bil uveden, na nadaljnjih 12 pa pozneje praktično opuščen, ne da bi se šolska oblast brigala za njegovo ponovno uvedbo. Spomenica pravi: »Moram da je tu pa tam ta šolska ureditev od nemških otrok zahtevala določeno prilagoditev, ne sme se pa prezreti, da je isto zahtevala tudi od slovenskih otrok, ki so prišli v šolo brez znanja nemškega jezika. Načelo skupne vzgoje mladine v istem kraju pa je te obojestranske prilagoditve gotovo vredno.«

Spomenica ugotavlja, da se je dvojezično šolstvo povsod tam, kjer je bilo v smislu zakona izvajano, dobro obneslo in to izpričajo tudi izjave nepristranskih prič, med katerimi navaja britanskega vzgojnega častnika Carlinga, poročilo koroškega deželnega šolskega sveta zveznemu ministru za prosveto iz leta 1946, ter zaključke ankete, ki jo je leta 1953 priredila koroška deželna vlada. Če izvzamemo nekaj posameznih primerov, je prebivalstvo na splošno dvojezično šolstvo z veseljem sprejelo, kar je potrdil celo avstrijski zunanji minister Gruber v Moskvi.

Nova pot pri skupni vzgoji mladine v obeh jezikih bi mogla pomeniti novo pot k mirnemu sožitju obeh narodnostnih skupin, ki živita na Koroškem, da niso posegle vmes nemškonalne organizacije. Komaj štiri dni po podpisu državne po-

godbe leta 1955 je bilo v Celovcu obnovljeno društvo »Schulverein Südmärk« in od takrat se je začela neprenehna in vedno silovitejša gonja proti dvojezičnemu šolstvu, ki so ga leta 1945 sporazumno sprejele in odobrile vse politične stranke.

„Südmärk“ in stavke

Vse vloge na oblasti, ki so zahtevale prepoved tega društva, so bile zaman, čeprav je bilo že pri obnovitvenem občnem zboru rečeno, da namerava društvo nadaljevati »tradicije« iz predvojnih časov. Te »tradicije« so bile dovolj jasno osvetljene v knjigi Heinza Pola »Auslandsorganisationen, Tatsachen aus Aktenberichten der 5. Kolonne«, ki jo je avtor spisal po naročilu ameriške vlade. »Südmärk« so sledile še druge organizacije kot »Bund der Windischen«, pridružila se pa je tudi »Kärntner Landsmannschaft«, ki so skupno razvijali čimdalje ostrejšo delavnost proti manjšinam. Vse te sorodne organizacije so se potem organizacijsko združile v delovno skupnost »Kärntner Heimatdienst« in celo začele izdajati mesečnik »Die Kärntner Landsmannschaft — Mitteilungsblatt der Heimatverbände Kärntens«. V odbori teh organizacij imajo vodilne funkcije nekatere osebe, ki so sodelovale na razne načine pri izseljevanju Slovencev med zadnjo vojno. Po raznih krajih so začele ustanavljati svoje krajevne skupine in izdajati pozive k šolskim stavkam.

Čeprav so šolske stavke prepovedane, kot odreja odlok zveznega ministrstva iz leta 1946, so akcije za štrajke podpirali celo javni funkcionarji in višji upravni uradniki. Kljub temu pa je v juniju 1958 prva stavka klaverno propadla, kajti v velikovškem okraju je 43 dvojezičnih šol, stavka pa je bila kolikor toliko izvedena le na 7

šolah, v beljaškem okraju je od 25 šol bila stavka samo na 5 šolah, v celovškem okraju pa sploh na nobeni. Prebivalstvo ozemlja, kjer velja uredba o dvojezičnem šolstvu, je torej v veliki večini molče odklonilo stavko in s tem dokazalo, da odobrava dvojezično šolo. To pa nemško nacionalnim elementom ni šlo v glavo. Poskusili so še enkrat in sičér v jeseni novega šolskega leta. S poostreno gonjo in povečanim pritiskom jim je toplot uspelo več ali manj izvesti stavko samo na 15 šolah. Prebivalstvo je zopet odklonilo hujskaštvo nemško nacionalnih prenapetežev, a ti se še niso vdali. Za konec septembra so napovedali novo stavko, ki so jo pripravljali z intenzivno gonjo. Koroški deželni glavar ni ničesar ukrenil, da zagotovi spoštovanje zakonov in šolske obveznosti, ampak je nasprotno celo izjavil, da ne more ničesar ukreniti, ker pač ljudje smatrajo stavko za zakonito sredstvo za uveljavljanje svojih zahtev. Tudi zvezno ministrstvo ni ukrenilo ničesar. Pač pa je nekaj dni pred novo stavko, za katero je bilo med starši kljub intenzivni propagandi malo volje, koroški deželni glavar smatral za potrebno, da izda odlok o odjavah od slovenskega pouka. Odjavna akcija je bila izvedena do 7. oktobra.

Spomenica navaja potem še številke odjav in jih analizira. Uvodoma ugotavlja, da je deželni šolski svet objavil samo skupne številke za politične okraje, po katerih je bilo v šmohorskem okraju od 517 k dvojezičnemu pouku zavezanih otrok bilo 500 odjavljenih, v celovškem okraju je od skupno 2582 šolarjev bilo 1953 odjavljenih, v velikovškem je od skupno 5021 šolarjev bilo odjavljenih 3965, v beljaškem okraju je od 4469 šoloobveznih otrok bilo odjavljenih 4003. Tako je ostalo neodjavljenih otrok, ki bodo še naprej obiskovali slovenski pouk: v šmohorskem okraju 17, v celovškem 632, v beljaškem 466, v velikovškem pa 1045.

Številke govore

Deželni šolski svet je posameznim šolskim vodstvom prepovedal objavo rezultatov za njihove šole. Pač pa je deželno glasilo »Svobodnjaška stranka Avstrije« — »Kärntner Nachrichten« objavilo svoje številke za okraje Celovec in Velikovec. Če jih primerjamo z uradnimi številkami o materinem jeziku otrok v minulem letu, je moč dobiti približen pregled o dejanskem jezikovnem položaju, pri čemer pa je treba še pripomniti, da so tudi ti podatki nepopolni, kajti temeljijo na enostranskih nepreverjenih zabeležkah učiteljev o materinem jeziku otrok ob priliki šolskega vpisovanja.

OKRAJ CELOVEC-OKOLICA

Občina	Šolski okoliš	Šolsko leto 1955/56			Šolsko leto 1958/59		
		Skupno šolarjev	Nemci	Slov.	Skupno šolarjev	Odjave	Neodjavljeni
Bistrica v R.	Bistrica	100	81	19	93	80	13
	Rute	14	1	13	17	17	—
	Sveče	63	36	27	58	45	13
Borovlje	Borovlje	328	304	24	353	327	26
	Kapla na Dravi	128	116	12	128	111	17
	Bajtiše	29	18	11	33	10	23
Grabštanj	Grabštanj	182	167	15	165	163	2
	Hodiše	108	43	65	103	30	73
	Kotmara ves	149	101	48	162	137	25
Bilčovs	Bilčovs	143	23	130	168	93	75
	Zihpolje	59	50	9	68	67	1
	Golšovo	27	11	17	31	30	1
Medgorje*	Medgorje	92	16	76	99	86	13
	Radiše	55	5	50	53	22	31
	Šmarjeta v R.	98	39	59	121	103	18
Škofiče	Škofiče	152	72	80	163	128	35
	Medborovnica	49	19	30	26	18	8
	Svetna ves	61	11	55	56	26	30
Slov. Plajberk	St. Janž v Rožu	39	1	38	39	6	33
	Slovenji Plajberk	24	4	20	24	2	22
	Podljubelj	75	—	75	87	1	86
Sele	Sele	32	2	30	30	1	30
	Sele — Kot						

OKRAJ VELIKOVEC

Pliberk	Pliberk	164	122	42	151	121	30
Djekše	Djekše	97	42	55	89	85	4
	Kneža	44	25	19	36	35	1
Dobrla ves	Dobrla ves	192	129	63	189	157	32
	Sinča ves	164	144	20	188	174	14
	Kazaze	100	22	78	112	85	27
Železna Kapla	Železna Kapla	223	141	82	235	162	73
	Bistrica pri Pl.	160	27	133	156	56	100
	Galicija	89	67	22	98	95	3
Mohliče	Mohliče	63	17	46	54	51	3
	Apače	19	1	18	19	16	3
Globasnica	Globasnica	157	23	134	187	55	132
	Grebinj	268	222	46	258	258	—
	Krčanje	54	29	25	49	43	6
Vovbre	Vovbre	154	114	40	147	136	11
	Šuha	46	9	37	58	36	22
	Potoče	45	4	41	32	26	6
Libuče	Libuče	105	29	76	105	63	42
	Šmarjeta	40	6	34	47	—	47
	Božji grob	89	9	80	87	28	59
Blato	Komel	20	—	20	25	—	25
	Vogrče	66	15	51	52	17	35
	Ruda	100	80	20	93	88	5
Ruda	Gorenče	63	39	24	63	49	14
	Lipica	14	13	1	19	17	2
Škocjan	Škocjan	190	126	64	176	153	23
	St. Primož	94	2	92	98	62	36
	St. Peter	151	77	74	140	110	30
Žvabek	Žvabek	63	4	59	53	17	36
	Zitara ves	103	40	63	123	99	24
	St. Lipš	61	3	58	70	58	12
Tinje	Tinje	127	112	15	141	132	9
	Bela	20	3	17	15	4	11
	Obirsko	35	—	35	42	3	39
Remšenik	Remšenik	12	—	12	15	3	12
	Lepena	51	—	51	50	—	50
	Šmarjeta	56	42	14	55	52	—
Važenberk	Šmihel	47	46	1	52	52	—
	Trušnje	80	69	11	73	60	13
	Mali Št. Vid	64	64	—	56	56	—
	St. Jurij na Vinograd.	47	47	—	43	42	1

*) »Volkszeitung« z dne 18. 10. 1958, str. 15, piše: »Medgorje: Pomembno odločitev so starši sklenili dne 7. oktobra. Od 99 šolarjev je bilo 86 odjavljenih od slovenskega pouka. 86 odstotkov staršev se je popolnoma brez vplivanja od drugod odločilo za nemški učni jezik. Ta rezultat je zaradi tega zanimiv, ker v skoraj vseh družinah v Medgorjah govore prastari vindišarski jezik.« (Dálje na 4. str.)

Spomenica koroških Slovencev o šolstvu

Odjave pod pritiskom

(Nadaljevanje s 3. strani)

Že tele nepopolne številke so pa zelo zgovorne. Deželni glavar se je v svojem odloku skliceval na »proti dvojezični šoli izvedene akcije« in s tem dal sam temu protizakonitemu porečju, in sicer gonji proti Slovincem ter stavkam, pečat zakonitosti. Namesto da bi organizatorji stavk bili kaznovani, so s tem bili posredno pohvaljeni.

Odjavna akcija od slovenskega pouka je bila vodena z gesli iz leta 1920. Zopet se je pojavila delitev slovensko govorečega prebivalstva na »domovini zveste« in na »državne sovražnike«. Na večjih krajih je bilo pri zborovanjih »Društva staršev« rečeno, da se naj tisti, ki svojih otrok ne bodo odjavili, kar izselijo in da se jim bo v ta namen poskrbelo s železniško vozovnico I. razreda. Na raznih zborovanjih so govorniki »Südmarke« znova razvijali teorijo o Slovincih in Vindišarjih, po kateri so domovini zvesti samo Vindišarji, drugi pa sovražniki države. Grmeli so proti Slovincem, ti tovcem, panslavistom ter so metali vse v isti koš.

Pravi namen protislovenske gonje . . .

Namen te gonje je bil, v slovenskih ljudeh spet zbuditi spomin na čase izseljevanja, kajti pred izseljevalno akcijo so Maier-Kaibitsch in njegovi valpti uporabljali iste parole.

V celoti spomenica obravnava pritisk po naslednjih vidikih:

a) Številni učitelji so naravnost pa tudi posredno vplivali na otroke in starše v prid odjave. Pozivali so otroke, da morajo čimprej prinesiti od staršev podpisano odjavo. Poročila z imeni so prišla iz cele vrste krajev in spomenica omenja nekatere najznačilnejše primere. Med njimi so šole: Kapla na Dravi, Gorje, Bilčovs, Šmiklavž ob Dravi, Kotmara ves, Rožek, Vrba itd.

b) Številni sodni in upravni uradniki so se vpregli v odjavno akcijo. Ta vrsta pritiska in vplivanja je posebno učinkovita, kajti kmečko prebivalstvo ima že nekdanji prirojen gotov strah pred gosposko in mu je najljubše, ako ima z orožniki in sodnijo čim manj opraviti. Zato je število odjav posebno visoko v krajih, kjer so sodelovali pri odjavni akciji orožniki, sodni uradniki in cariniki. Spomenica našteva z imeni oseb primere iz St. Lipša, Žitare vesi, Rožeka, Železne Kaple, Kaple na Dravi, Ledinc, Gorij, Bistrice v Rožu itd.

c) Tudi deželni in državni uradniki so se udeleževali pri odjavni akciji, prav posebno pa občinski tajniki. Na mnogih krajih so ti vneti odjavnice kar sami izpolnili in opremili s predpisanim kolekom, tako da je bilo treba staršem predloženo prijavnico samo podpisati.

Navaja zopet z imeni primere iz Galicije, Kotmare vesi, Bilčovsa, Svetne vesi, Ledinc in drugod. Vse to je vzbujalo v prebivalstvu vtis, da je ves državni in deželni aparat vprežen v to akcijo, nekako v smislu poziva nekdanjega deželnega glavarja dr. Lemišča, ki je leta 1920 izjavil: »Samo eno generacijo imamo na razpolago, da te zapolnimo (mišljeni so Slovenci, op. ur.) spravimo nazaj v koroško zavest. V življenjski dobi enega rodu mora to delo biti dokončano . . . Kar morejo narediti oblastva glede šole, bodo tudi storila . . . Kultura nemškega naroda je naredila Koroško za južno marko, kultura Srednje Evrope stoji proti južni hiperkulturi . . .«

Odlok brez pravne podlage

Spomenica pravi, da je odlok o odjavah »brez pravne podlage«, kar utemeljuje z jasnimi in prepričljivimi pravnimi argumenti. Ugotavlja uvodoma, da se nanaša uredba o dvojezičnem šolstvu na »obvezno šolstvo« ter da ima po odločitvi Ustavnega sodišča značaj ustavnega zakona. Sprememba bi bila možna samo po postopku, kot ga predvideva ustava. V nobenem primeru pa ne gre ta pravica deželnemu glavarju, ki je samo izvršna oblast, ki ima dolžnost postavljene zakone izpolnjevati, ne pa jih spreminjati.

Deželni glavar se sklicuje na šolski red iz leta 1905, ki dovoljuje oprostitev od večšin

d) Najtežji pa je bil brez dvoma gospodarski pritisk, kajti socialni položaj slovenskega prebivalstva označuje njegova gospodarska odvisnost. Mali kmetje, najemniki, gozdni in industrijski delavci tvorijo veliko večino slovenskega prebivalstva, oni so v svojem vsakdanjem življenjskem boju odvisni tako od oblasti kakor tudi od raznih gospodarskih faktorjev. Veleindustrianci, veleposestniki, trgovci in obrtniki so se vpregli v to gonjo, ki je postala tako očitna in groba, da jo je celo del avstrijskega tiska moral priznati in obsoditi. Veleposest je na Koroškem skoraj izključno v nemških rokah, prav tako industrijska podjetja. Vodilni nameščenci v njih so tudi Nemci ali se pa za Nemce smatrajo. Tako si je prizadeval za odjavo pliberški župan in veleposestnik v Metnitz in sicer preko svojega nameščenca ing. Schicka, ki je predsednik »Društva staršev« in je v tej svoji funkciji podpisoval letake za stavke. Udeleževali so se tudi razni kneževski in grofovski in drugi veleposestniški gozdarji, kar je prišlo v posebno hudi obliki od izraza v Rutah, kjer je gozdar Kranewetter pobiral odjave od hiše do hiše med starši, ki so povečini najemniki in gozdni delavci.

Na več krajih so pobirali podpise nameščenci obrtnih in trgovskih podjetij in sicer kar v delovnem času ter pravijo, da so zato imeli od šefov plačan dan.

Značilno pa je, da nemško nacionalnim priganjačem ni šlo za to, da nemške otroke obvarujejo pred »poslovenjenjem«, ampak da onemogočijo otrokom s slovensko materno govorico pouk njihovega lastnega jezika in jih prisilijo, da se uče samo nemščine. Znani so celo primeri, ko so nekateri glavni priganjači za odjave lastnih otrok niso odjavili, ker jih niso hoteli prikrajšati za dobroto, ki jo znanje slovenskega jezika brez dvoma predstavlja. Njihov namen je jasen: Treba je število slovenske manjšine umetno tako zmanjšati, da bi izvedba člena 7 samo pri neznatnih jezikovnih otočkih postala praktično brezpomembna in brez smisla.

. . . je bil odvzeti nam naše pravice

Spomenica ugotavlja, da se jim ni šlo za kako demokratično rešitev, »ampak samo za to, da odvzamejo koroškim Slovincem njihovo svojstvenost in manjšinske pravice in ta boj hočejo izbojevati na hrbitih mladine in celo otrok!«

V teh razmerah je sleherni govorjenje o kaki demokratični odločitvi neumestno.

Spomenica ugotavlja:

»Številka neodjavljenih otrok dokazuje zgolj, koliko je na Južnem Koroškem staršev, ki so gospodarsko in socialno toliko neodvisni, da so se mogli upreti političnemu, gospodarskemu in psihološkemu pritisku.« Zato ta številka ne podaja dejanske številčne moči slovenske manjšine v celoti.

Rezultat odjav je pa tudi s svoje formalne strani oporečen, kajti podpisi niso preverjeni, ponekod so šolska vodstva prejela odjave po pošti in drugod zopet po raznih drugih poteh. Kljub temu pa jih je oblast vse brez izjeme in takoj, brez slehernega nadzornega postopka, sprejela in jim ugodila.

Da je bil izid tega odjavljanja nedemokratičen, dokazujejo številni preklici, ponovne prijave k slovenščini, zaradi česar je moral deželni šolski svet izdati dva nova odloka.

(Fertigkeiten) na temelju zdravniškega pričevala. Spomenica ugotavlja, da te določbe ni moč raztegniti na oprostitev učnega jezika, kar je slovenščina po uredbi iz leta 1945, a nadalje je treba za tako oprostitev zdravniškega pričevala, ne pa na temelju prošnje staršev, ki jim taka pravica sploh ne gre.

Deželni glavar se sklicuje nadalje na ministrsko odredbo iz leta 1947, ki dopušča oprostitev od pouka tujih jezikov na glavnih šolah za posebno slabo nadarjene učence. Spomenica ugotavlja, da velja ta razglas samo za glavne šole in ne za ljudske šole ter za oprostitev pouka tujih jezikov, kot so

angleščina, francoščina in italijanščina, dočim je slovenščina na Koroškem in učni jezik, povrh tega pa še kot drugi deželni jezik tudi uradni jezik.

Sicer pa je naloga odlokov in izvršnih odredb le v tem, da zagotovijo pravilno iz-

vršitev zakonov, ne pa da jih spreminjajo. V tistih primerih, kjer zakon sam daje upravni oblasti pravico, da napravi izjemo, pa to pooblastilo velja samo za v zakonu našete primere in ga ni dopustno raztegovati na druga področja.

Pedagoška stran novega stanja

Temeljito obdeluje spomenica tudi vzgojno stran novonastalega položaja.

Dne 27. oktobra je deželni glavar Koroške izdal nov izvršni odlok k svojemu odloku o odjavah z dne 22. septembra, s katerim poskuša enotno urediti novi položaj, v resnici pa ustvarja celo vrsto različnih tipov šol in tako tvori vsako šolsko področje neko svojevrstno posebnost. Že iz samega izvršnega odloka z dne 27. oktobra pa nesporno izhaja dejstvo, da je bilo odjavljenih mnogo slovenskih otrok.

Točka 3 odloka pravi:

»Celotni pouk za odjavljene šolarje in šolarke se vrši od prve do vključno tretje stopnje samo v nemškem jeziku, pri čemer pa je pri tistih šolarjih in šolkah, ki nemškega jezika ne obvladajo ali pa ga le pomanjkljivo obvladajo, treba uporabljati otrokovo lastno narečje pri ustnem pouku.«

Sramežljivo pa odlok zamolči, da gre za slovensko narečje, ki ga je treba pri otrocih, ki nemškemu pouku ne morejo slediti, uporabljati, in to z namenom, da ga naučijo nemščine in mu posredujejo ostalo učno snov.

Z vzgojnega stališča pa novi šolski odlok nasprotuje vsem pravilom in načelom smotrne vzgoje. Učitelj mora namreč v smislu omenjenih navodil pri tistih otrocih, ki nič ne znajo nemščine od doma ali pa tako slabo, da pouku ne morejo slediti, uporabljati slovensko narečje pri pouku samo zato, da jih čimprej ponemči.

Po drugi strani pa na učiteljsko zahtevajo od bodočih učiteljev, 4. in 5. letnika, da morajo sleherni učno uro skrbno pripraviti s pomočjo takozvanega »učne slike« in da mora tej podobi na tabli odgovarjati ista podoba v učenčevem zvezku. Pri pouku otrok pa se učitelj sicer sme posluževati slovenskega narečja pri ustnem pouku, da ga učenci sploh razumejo, ne sme pa niti ene slovenske besede napisati na tablo in učenci ne zabeležiti v zvezek. Spricho teh nasprotujočih si navodil je učitelj postavljen pred razpoto, na katerem se pač ne more znajti.

V tej zvezi je treba omeniti še, da je zaskrbljenost, ki jo je že leta 1953 izrazil nek

članek o dvojezičnem šolstvu v »Kärntner Landeszeitung«, uradnem glasilu koroške deželne vlade in oblastev, postala sedaj resničnost. Po odloku deželnega glavarja z dne 22. septembra je bila izvršena razdelitev mladine v dva sovražna tabora in sovrastvo sedaj že zajema otroke po vaseh. Razdelitev šolskih razredov po narodnosti je povzročila, da se na primer v Libuclah pri Pliberku sedaj otroci že zmerjajo z ponižujočimi pridevki kakor »Serbi, čuši, ti-teji« in podobno (te nazive uporabljajo za otroke, ki še niso bili odjavljeni.) V drugih krajih pa je prišlo do zelo težkih preprirov celo med odraslimi.

V tej zvezi je treba omeniti še obnašanje nekaterih učiteljev, ki izkoriščajo svojo učiteljsko službo proti tistim, ki se niso odjavili. Tako pravijo ponekod, da bodo tisti otroci, ki se niso odjavili, morali hoditi v šolo v sosednjo vas (na primer iz Bilčovsa v 6 km oddaljeno Kotmaro ves) in podobno.

Značilen za razmere je primer Rut nad Bistrice. Tam obiskuje enorazrednico 17 otrok, od katerih je po uradni statistiki iz leta 1956 sam en otrok bil nemškega materinega jezika. Letos so bili vsi odjavljeni od slovenskega pouka, čeprav niti eden ne zna nemško.

Spomenica zaključuje: »Jasno je, da so s stališča vzgoje take razmere nevzdržne. Učitelj mora vendarle obvladati pouk na 8 učnih stopnjah in to povrh še z otroci, ki predpisanega učnega jezika, nemščine, ne znajo. Pri tem se smejo sicer ustno posluževati otrokovega lastnega slovenskega narečja, vendar se na tabli in v učenčevem zvezku pojavljajo samo učenču nepojmljive (nemške) besede.«

Eden izmed glavnih razlogov, ki so jih uveljavljali vzgojni nestrokovnjaki proti dvojezični šoli, je bil da se v dvojezični šoli ne poučuje dovolj nemščine. Iz izvršnega odloka deželnega šolskega sveta z dne 27. oktobra pa je razvidna neutemeljenost takih trditev. Od 4. šolske stopnje naprej namesto 4 oz. 3- tedenskih ur slovenščine ni bila upeljana nemščina, ampak ena ura računstva in ena ura risanja, dočim so ostale ure pouka proste.

Obveznosti člena 7 je treba v celoti izpolniti

Spomenica končuje s kratkim zaključkom, v katerem ugotavlja, da je odlok deželnega glavarja z dne 22. 9. 1958 praktično ustvaril nov položaj, ki ne upošteva po državni pogodbi zajamčenega stanja dvojezičnosti na po šolski uredbi iz leta 1945 določenem ozemlju. Nadalje pa posega vnaprej tudi v možnost izvršitve ostalih obveznosti, ki jih čl. 7 državne pogodbe nalaga Avstriji:

Potek odjavne akcije od pouka slovenščine je jasno pokazal, da so v manjšinski politiki na Koroškem nemško-nacionalni elementi znali doseči vodilno vlogo ter ustvariti razpoloženje proti slovenski manjšini, ki onemogoča sleherni resničnemu stanju odgovarjajočo ugotovitev manjšine. Izkazalo pa se je tudi, da je upravni aparat sam prepojen z nemško-nacionalnimi elementi in zaradi tega neprimeren za ugotavljanje dejanskega stanja manjšine.

Sicer pa je ugotavljanje manjšine nepotrebnost, ker so pri določanju vsebine člena 7 vsi sodelujočenci natančno poznali številčno moč in področje manjšine. Ako bi obstajali kak dvomi, potem bi morali obstojna mesta na Dunaju in Celovcu to takrat izjaviti in uveljavljati. Tako pa se je avstrijsko predstavništvo izrecno sklicevalo na obstoječo uredbo o dvojezičnem šolstvu in jo označevalo kot vzorno. Pač ni verjeti, da bi bila avstrijska vlada prevzela obveznosti, katerih vsebine in obsega ne bi natančno poznala. Zaradi tega pa odlok deželnega glavarja z dne 22. 9. 1958 ni nič drugega, kot podvig, ki ima za namen, da obveznosti do manjšine, ki so bile prevzete z državno pogodbo, omeji ali jih kar docela odstrani. Odklanjamo z vso odločnostjo znanstveno nevzdržno, po političnih strankah vnešeno delitev slovensko govorečega prebivalstva Južne Koroške v nacionalne Slovence in Vindišarje, pri čemer prve o-

značujejo za sovražnike države, a samo drugi so »domovini zvesti«. Smo mnenja, da zvestobe Avstriji ni moč istovetiti s kar najhitrejšim ponemčenjem.

Sedanje nemogoče in protizakonito stanje pa zahteva čimprejšnjo ustrezno in dokončno ureditev celotnega člena 7 državne pogodbe s pomočjo zakona.

Spomenica ugotavlja rešitev manjšinskega vprašanja tako dolgo ni možna, »dokler bo dopuščeno delovanje eraznih organizacij proti samobitnosti in pravicam slovenske manjšine«, ter zahteva, da je treba pri zakonski ureditvi tega vprašanja vzeti za podlago objektivne (dejanske znake), kot to pravi tudi stališče tirolske deželne vlade. Spomenica postavlja naslednje predloge:

Za vpostavitve pravnega in dejanskega stanja, kot ga določa državna pogodba, smatramo naslednje ukrepe kot nujne:

1. Člen 7 avstrijske državne pogodbe tvori eno celoto in ga je treba v celoti izpolniti;

2. protustavni odlok koroškega deželnega glavarja z dne 22. 9. 1958 in izvršilni odlok z dne 27. 10. 1958 je treba razveljaviti ter ohraniti načeloma dvojezični pouk po uredbi iz leta 1945, pri čemer pa opozarjamo na naše predloge v vlogi z dne 20. 1. 1958, naslovljeni na predsednika državnega zbora dr. Hurdasa.

V prepričanju, da je zadovoljivo rešitev vseh manjšinskih vprašanj moč najti samo ob sodelovanju prizadete manjšine, izražamo kot predstavniki slovenske manjšine na Koroškem znova svojo pripravljenost, da pri uresničitvi člena 7 lojalno sodelujemo.

Spomenica ima v nemškem izvirniku naslov »Memorandum der Kärntner Slowenen zur Schulfrage« in obsega 24 tiskanih strani velikega formata. Lahko jo naročite pri upravi našega lista. Cena 10 šilingov.

Ob stoletnici posvečenja cerkve pri SV. KATARINI nad Šmihelom

Rado roma naše verno ljudstvo v romarsko svetišče Sv. Katarine, ki stoji kot krona šmihelske fare na ličnem griču in zre skoro preko cele Podjune.

V prejšnjih časih so prihajale sem še dosti večje ljudske množice od blizu in daleč, da bi si izprosile pomoč v svojih duševnih in telesnih potrebah. Ne toliko kot izraz žive vere, vse bolj kot izliv šaljive ljudske hudomušnosti je nastalo mnenje, da k Sv. Katarini romajo prosilci za pamet in prav posebno dekleta, ki bi si rade izprosile ženina. V zvezi s to trditvijo ljudje po Podjuni radi pripovedujejo razne anekdote, tako o dečli - prosilki, ki je polglasno molila pri Sv. Katarini:

»Oj preljuba sv. Katarina, — lepò Te prosim za ženina, pa koj Kapa, koj Kapal« (pd. Kap je bil njen izvoljenec).

Ta lična cerkvena obhaja letos svoj posebni jubilej, svojo stoletnico posvečenja po lavantinskem knezoškofu Antonu Martinu Slomšku.

Ob priliki te stoletnice bo kratek zgodovinski pregled gotovo ustregel želji vseh poznavalcev, posebno še dobrotnikov te cerkve.

Ne vemo kdaj je bila cerkev prvič pozidana

Radi pomanjkanja starih zgodovinskih dokumentov je težko ugotoviti, kdaj je prvotna cerkev nastala.

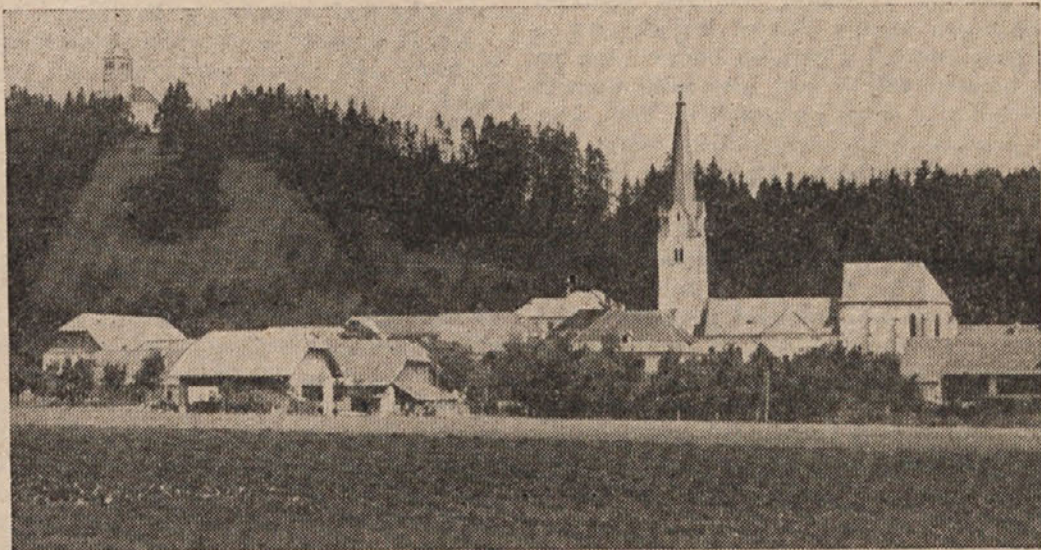
Prve zanesljive podatke vsebuje listina Jakoba Rohrmeistra »Informatio de beneficio Ecclesiae S. Catharinae prope Pleiburg« z dne 24. 10. 1684. Po tej zgodovinski važni listini je med drugim izpričano, da sta i cerkev Sv. Katarine i župnišče v Šmihelu pogorela in da so vsi zgodovinski dokumenti, s pomočjo katerih bi se mogla zasledovati zgodovina te podružnice nazaj do njenega nastanka, postali žrtev požara, do njene alia scripta conflagrarunt cum aede illa Parochiali«. Kdaj je bil ta požar, ni znano. Vsekakor delj časa pred letom 1662. Tega leta je namreč Sv. Katarina prvič navedena kot beneficij in je morala biti tedaj že na novo pozidana.

Druga ohranjena zgodovinska listina, pisana od istega zgoraj navedenega Jakoba Rohrmeistra, izvira iz leta 1688. Je to ustanovni dokument, po katerem zapušča Rohrmeister kot dolgoletni beneficiat Sv. Katarine bogato ustanovo 1047 fl. pod sledečimi pogoji:

1. Vsako sredo naj se bere pri Sv. Katarini sv. maša za njegov dušni mir in za vse njegove rajne sorodnike in sicer menjaje en mesec po šmihelskem g. župniku, drugi mesec pa po začasnem beneficiatu Sv. Katarine.
2. Sleherno leto na 24. 7., na bedenji dan sv. Jakoba se naj pri Sv. Katarini opravi za ustanovnika Jakoba Rohrmeistra slovesno mrtvaško opravilo.
3. Ob sobotah zvečer in na predvečer za-

povedanih praznikov se naj pred oltarjem sv. Katarine prižge večna luč, ki naj gori do naslednjega jutra.

Ob koncu 17. stoletja je cerkev Sv. Katarine vnovič pogorela. Ta strahotni dogodek opisuje preč. g. konsistorialni svetnik in dekan v Št. Andražu Kaspar Albrecht. Ta odlični gospod je bil rodom šmihelčan. Rodil se je 18. 1. 1788 v Repljah. Kot šest-

Cerkvica sv. Katarine (levo) kraljuje na gričku nad Šmihelom v Podjuni. (Foto Zaletel)

letni deček se je nahajal s svojo materjo na polju, ko se je hipno zbrala strahovita nevihta nad Podjuno. Med groznim grmenjem je strela udarila v cerkev Sv. Katarine in jo upepelila. Mali Kaspar je postal dekan v Št. Andražu in velik prijatelj škofa Slomška. On je bil torej priča tega žalostnega dogodka, katerega je pozneje tudi nazorno opisal. Verjetno pade ta po streli povzročeni požar v leto 1793 ali 1794.

Dvakrat je pogorela, a bila pozidana tretjič

Vsled slabih gospodarskih prilik se nihče ni upal v naslednjih desetletjih misliti na novo pozidavo porušene cerkve. Tako so ostanki zidovja začeli propadati. Celi kupi kamenja so ležali na mestu prejšnje cerkvice. To kamenje so vaščani pridno odvažali s hriba in ga uporabljali za gradnjo prejšnje šmihelske šole in za pozidavo Likbove gostilne.

V tej za Sv. Katarino tako žalostni dobi je seveda tudi njen beneficij obubožal in prešel kot neke vrste priboljšek od ene fare na drugo: Globasnico, Dobrolo ves in nazadnje Galicijo. Zaman so se v tem času posamezniki trudili, da bi se na ruševinah stare cerkve zgradila nova. Manjkalo je sredstev in človeka, ki bi se z energično roko oprijel teške naloge. Tak moč se je znašel v osebi preč. g. Valentina Kusterja, ki je bil od leta 1851 — 1863 župnik v Šmihelu. Po skoraj 60 letih, odkar je bila cerkev po streli uničena, se je župniku Kusterju

posrečilo zbrati sredstva za novo cerkev Sv. Katarine v današnji obliki. Leta 1850 so bili položeni temeljni kamni; naslednja leta je delo hitro napredovalo. Leta 1857 je bila zgradba končana. 4. oktobra istega leta pa je dobila Sv. Katarina že dva nova zvonova. Prvi je tehtal 1780 kg, drugi manjši 338 kg. Zvonove je blagoslovil v prisotnosti skoraj celotne duhovščine iz Podjune konzistorialni svetnik dekan Kaspar Albrecht, ki je kot domačin Repljan imel vedno odprto srce za cerkev Sv. Katarine.

Istočasno pa je župni urad v Šmihelu zaprosil svojega tedanjega ordinarija knezoškofa lavantinskega Antona Martina Slom-

množica ljudi, domača in sosedna duhovščina in šolska mladina. Po pozdravu vu je šolska mladina med sprevedom proti župnišču zapela lavretanske litanije. V župnišču je sledilo odkritje relikvij, katere so prinesli g. knezoškof seboj, z namenom, da jih vložijo v konsekrirani oltar sv. Katarine. Bili so to ostanki sv. mučencev sv. Celestina, sv. Konštancija in sv. Donata. Položili so jih v skrinjico, katero so belo oblečene deklice nesle v slovesnem sprevedu v farno cerkev, kjer so bile nato po kratkem nagovoru g. škofa v stranski kapelici sv. Janeza Nepomuka izpostavljenje javnemu češčenju vernikov.

Bilo je vse črno ljudstva

Drugo jutro, dne 10. okt. 1858 so škof Slomšek ob 6 zjutraj maševali v farni cerkvi v Šmihelu. Hrib Sv. Katarine je medtem oživel od velikanske množice vernikov. Ob pol 8. uri so škof začeli z obredi konsekracije. Ob koncu posvečenja so se podali pliberški g. dekan Westermayer v spremstvu več duhovnikov dol v farno cerkev, od koder so se kmalu vrnili s sv. relikvijami nazaj k cerkvi Sv. Katarine. Dva duhovnika sta nesla skrinjico in jo postavila na glavni oltar. Nato je sledila slavnostna pridiga, katero je imel v nabito polni cerkvi mil. g. prošt iz Velikovca, dr. Lovrenc Wellich.

Zunaj cerkve pa je istočasno pridigoval dvajsetisočglavi množici domači šmihelski kaplan Krištof Kandut. Po končanih obredih se je podal škof Slomšek s pliberškim dekanom in delom navzoče duhovščine v farno cerkev, kjer je podelil 298 birmancem zakrament sv. birme. Medtem je daroval v novo posvečeni cerkvi Sv. Katarine prvo slovesno daritev zaslužni duhovnik — domačin g. Kaspar Albrecht, ki je bil, kot je bilo to že zgoraj omenjeno, pred 66 leti kot 6-letni deček priča po streli povzročene požara prejšnje cerkve. Drugo sv. mašo v novi cerkvi pa je daroval njen zaslužni graditelj, tedanji šmihelski župnik Valentin Kuster. Temu so g. knezoškof pri obedu ob navzočnosti 24 duhovnikov in nekaj drugih odličnih gostov izrazili svoje (Konec na 8. strani)

Josef Kremer
urarski mojster

ure, nakit optični in
fotografski artikli,
potni spominčki

Železna Kapla - Eisenkappel

BOŽIČNE IN NOVOLETNE RAZGLEDNICE

s slovenskim ali nemškim voščilom
dobite v veliki izbiri pri

Mohorjeva družba v Celovcu

VIKTRINGER RING 26

Pismena naročila se takoj izvršijo

FRAN ERJAVEC, Pariz:

216

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

Tako so držali Francozi pod svojim nadzorstvom skoro vso zapadno evropsko celino od Severnega do Rdečega morja in z ropanjem zasedenih pokrajin vzdrževali tudi svoj režim doma.

Francoski generali so se v zasedenih pokrajinah povsod opirali na tamošnje levičarske elemente (»jakobince«), a pariški direktorij je podpiral povsod konservativce. Razen tega je dodelil direktorij generalom povsod svoje politične komisarije in zaviral delo propagandistov, ki so skušali zrevolucionirati posamezne italijanske pokrajine v francoski prid. Vse to je seveda izzivalo stalne spore med generali in direktorijem, povzročalo veliko zmedo v upravljanju zasedenih pokrajin ter poglavo v protifrancoski tabor premnoge njihove dotedanje prijatelje. Končno je ostalo tudi razmerje med Francijo in Italijo še vedno nerazčiščeno in napeto. Avstrija je zahtevala spredaj omenjene ozemeljske odškodnine predvsem v Italiji, toda direktorij je smatral Italijo za izključno francosko področje. Tako si je odbil doma desnničarje in levičarje, a v zunanji politiki mnogo škodoval francoskemu prestižu ter si nakopal povsod samo novih nevarnih nasprotnikov.

Anglija se je dobro zavedala, da Francije ni mogoče zadeti samo z vojno na morju in v kolonijah, temveč da jo je treba prijeti predvsem na celini. Toda sama je bila jo to mnogo prešibka, zato si je morala vsekakor dobiti za to mnogo prešibka, zato si je morala vsekakor dobiti zaveznikov. Nemci niso kazali prav nobene volje hoditi za Angleže po kostanj v ogenj, pač je pa ustvarila Angle-

žem ugodno razpoloženje Bonapartejeva odprava v Egipt. Na pol slaboumni ruski car Pavel I. je strastno sovražil francosko revolucijo. Po campoformijskem miru je on vzdrževal vojaški zbor francoskih emigrantov in, ko se je Bonaparte polastil Malte, ga je to naravnost razjarilo, zlasti ko so ga malteški vitezi izvolili še za svojega velikega mojstra. Glede na to se je začel oboroževati, prevzel je pokroviteljstvo nad neapeljskim kraljestvom, sklenil zvezo s Turki in še on napovedal vojno Franciji. To je storil tem rajši, ker so Rusi že izza njegove matere, Katarine Velike, težili na Sredozemlje. Začenjajoče se razpadanje Turčije jim je obetalo znaten plen ravno v smeri na Sredozemlje, a sedaj jim je zveza s Turčijo sama odprla tudi dardanelske ožine in turške luke na Sredozemlju. Takoj je napotil sem svojo črnomorsko mornarico, ki je zasedla jonske otoke s Krfom (3. III. 1799), a na razpolago so ji bile tudi razne italijanske luke, sklenil zvezo še z neapeljskim kraljem Ferdinandom in z Angleži ter se obvezal poslati celo ruske čete v Neapelj in v Lombardijo.

Napolitanci so pod vodstvom avstrijskega generala vdrl v rimsko republiko, stoječo pod francoskim varstvom in dne 26. XI. 1798. zasedli Rim. Pariški direktorij jim je zato napovedal vojno, razen tega pa še sardinjskemu kralju in je dal zasedi ves Piemont. Enako so izvršili Francozi takoj tudi protisunek v Rim in ne le zopet zasedli tega, temveč še Neapelj in tamošnji francoski general je oklical tam »Partenopijsko republiko«. Toda pariški direktorij s tem ni soglašal in si je celo upal prvič odločno nastopiti proti generalu, ki je ravnal na svojo pest. Vendar je prišla z vsem tem skoro vsa Italija pod francosko nadoblast.

S tako šibkimi zavezniki, kakor so bili Napolitanci,

si torej Anglija ni mogla pomagati, a Rusi so bili predalet. Želeli so zato pridobiti na svojo stran zlasti Nemce, toda Prusi so se jim izmikali in so rajši še nadalje izpodkopavali starodavni nemški rajh, ker so upali z njegovim razpadom pridobiti več nego z vojno proti Franciji. Dolgo se je navzlic Thugutovi bojažljivosti držala ob strani tudi notranje tako šibka Avstrija, dokler ni Anglija končno obljubila večje denarne podpore, ki je pa potem nikoli ni v celoti izplačala in dokler ni imela zagotovljene tudi ruske pomoči. Zaman se je pa tudi Thugut prizadeval, da bi zvalil v koalicijo novega pruskega kralja Friderika Viljama III. Car je potem res napotil čez Karpate 80.000 mož, a Francozi so vzeli avstrijsko dovoljenje za razlog, da so dne 12. III. 1799. napovedali Avstriji vojno. Tako se je znašla Avstrija vnovič v protifrancoski koaliciji pod angleškim vodstvom, a zopet brez vsake jasne pogodbe.

Ta druga protifrancoska koalicija je bila še precej bolj ohlapna nego prva. Vodili so jo seveda zopet Angleži in z denarjem, še bolj pa z obljubami podpirali zaveznike, da bi se borili zanje. Šlo jim je namreč predvsem za to, da bi Rusi in Avstrijci iztrgali Francozom zopet Belgijo in Nizozemsko, dočim so imeli Avstrijci in Rusi pred očmi predvsem Italijo (izrečno še Lombardijo), kjer pa Angležem posebno Rusi niso bili preveč dobrodošli. Po številu čet so zavezniki daleč nadkriljevali Francoze (ti so imeli skupno le 210.000 mož, Avstrijci pa sami 223.000 in ostali zavezniki so jih obljubili 100.000), toda organizacija zavezniških vojska je bila še jako zastarela in tudi finančni položaj Avstrijcev in Rusov je bil skrajno slab (avstrijski državni dolg je od 1. 1792—1798 narastel od 370 milijonov glt na 572 milijonov).

CELOVEC

Dvorni svetnik Colerus Geldern — 60-letnik Dne 16. novembra je v Celovcu praznoval svoj 60. rojstni dan resn. dvorni svetnik Herbert Colerus-Geldern, generalni direktor koroške deželne požarne zavarovalnice »Kärntnerische Landes-Brandschaden-Versicherungs-Anstalt«, ki jo vodi že od leta 1945. V tem času je iz nje naredil eno izmed najtrdnjših zavarovalnih ustanov na Koroškem. Pa tudi preko ožjega uradnega okvira se dv. svetnik Colerus-Geldern živahno udejstvuje pri raznih javnokoristnih pobudah. Je predsednik Avstrijsko-ameriškega društva, Avstrijske lige za Združene narode na Koroškem in drugih organizacij ter se trudi za sporazumevanje med narodi prav posebno pa za ideale Združenih narodov. Jubilar je prejel številne čestitke, h katerim se tudi mi pridružujemo.

PODKLOSTER

(Občina finansira objavo od slovenščine)

V celovškem dnevniku »Volkswille« z dne 23. t. m. beremo: »Na zadnji seji občinskega odbora v Podklostru je prišlo do prave senzacije. Župan je predlagal odobritev naknadnega kredita v znesku 1200 šil. za kritje stroškov, ki so nastali zaradi nakupa kolekov za objavo od slovenskega pouka v občini.«

Isti list poroča nadalje, da je bila zadrega v občinskem odboru velika, kajti zadeva spada vse prej kot v pristojnost ob-

LOČE OB BAŠKEM JEZERU

Komaj smo pred tednom dni položili na pokopališču v Ločah k zadnjemu počitku vzornega moža in gospodarja Janeza Ulbinga, p. d. Jurčevega očeta, že je zopet zapel mrtvaški zvon, ki je naznanil, da se je preselila v večnost Katarina Melcher, žimantova mati v Dobju. Rajno ženo so najprej zdravili v beljaški bolnici. Ker pa se bolezen vkljub vsej zdravniški pomoči ni zboljšala, so jo prepeljali na dom, kjer so ji požitnovalno stregle njena sestra Marija in njene hčere Terezija in Marija. Vsem tem naj velja najlepša zahvala. Toda vkljub vsej pomoči je bila smrt neizprosna in ji je dne 12. novembra pretrgala nit življenja. Pokopana je bila v soboto 15. t. m. ob lepi udeležbi pogrebcev. Domači č. g. župnik Škofič se je od rajne poslovil v lepih besedah, ki je vedno pridna kakor mravlja delala in skrbela za svoj dom in tudi dobro pripravljena odšla v večnost. Blagi ženi bodi domača zemlja lahka, sorodnikom pa naj velja naše iskrene sožalje.

Miklavževanje v Celovcu

V petek, dne 5. decembra ob 20. uri zvečer priredi Slov. prosvetno društvo v Celovcu v Kolpingovi dvorani MIKLAVŽEV VEČER!

Na sporedu je:

Miklavževa opereta (igra farna mladina iz St. Janža v Rožu)
Petje mladinskega zbora
Obdarovanje
Prosta zabava

Iz mesta in okolice vsi prisrčno vabljeni.

DAROVE lahko oddate na upravi Našega tednika, Viktringer Ring 26, pritličje, levo (Mohorjeva hiša).

činskega odbora. Šlo se je vendar za »pravico staršev« in ne za dolžnost občine, da zlorabljanje te pravice še finansira! Eden izmed občinskih odbornikov Kollinger je skušal zadevo prikazati kot podvig Društva staršev, toda izkazalo se je, da tako društvo ondi sploh ne obstoji. Nadalje pravi poročilo, da so uslužbenci BBU (Bleiberger Bergwerksunion) v službenem času raznašali objave formularje in da je zaradi tega bilo toliko odjav. Kljub vsemu pa je bil predlog župana odobren. Proti je glasoval edini komunist. — Edini komunistični občinski odbornik v St. Jakobu pa je najbolj vneto pobiral objave, menda po pregovoru: Naj ne ve desna roka, kaj dela levica.

LEDINCE

Najbrž tukajšnji zaupnik »Heimattienst« Katnik ni mogel prenesti, da je kljub nasprotni propagandi le znatno število staršev svoje otroke zopet prijavilo k prostovoljnemu pouku slovenščine, zato je sklical »Razgovor staršev« v gostilno Heinschele, na katerega je povabil samo gotove ljudi. Kot glavni govornik je nastopil že znani direktor Jordan iz Celovca, funkcionar »Heimattiensta« in »Schulvereina Südmark«.

Slišati je bilo na tem zborovanju trditve, kot da če bo šola še pet let takšna, kot je, potem bomo v 5 letih zreli za Anschluss k Jugoslaviji. Naše slovensko govoreče prebivalstvo so zopet ločili v Avstrije in Slovence, slednji so tisti, ki pošiljajo svoje otroke še naprej k pouku slovenščine. Med poslušalci so bili člani obeh koalicijskih strank, pa tudi nekdanji rjavosrajčniki. Po Jordanovih izjavah je Heimattienst »Kampfgruppe für das Elternerrecht«. Izvolili so tudi odbor, v katerem sta med drugim dva varnostna organa, dva železniška uradnika in dva bivša člana NSDAP.

V nedeljo zvečer se je pri Koboltu v Ledincih pripetila huda nesreča. Iz hleva je prišel 8-letni fantič Karl Kusternik in stekel čez cesto. V tem je pripeljal nek avtomobil in ga podrl, da je fant obležal težko poškodovan. Zlomljenih ima več reber ter poškodbe na lobanji. Prepeljali so ga v bolnico.

SELE

(Dve prireditvi)

V nedeljo, 16. nov. nas je č. g. Vinčo Zaletel s skioptičnimi slikami in zvočno reportažo popeljal v Marijino Selo in Lurd. Oni, ki so se teh romanj osebno udeležili, so se videli na platnu in so vnovič doživljali takratne lepe slovesnosti, drugi pa so bili zdaj ob gledanju in poslušanju s srčnimi občutki pritegnjeni v družbo romarjev. Predvajanje je bilo za nas prijeto in obenem koristno. Splošna želja je bila, da bi se še večkrat mogli zbrati k podobnim predstavam.

Ta želja se nam je spopolnila že naslednjo nedeljo 23. novembra. Obiskal nas je namreč č. g. misijonar Andrej Majcen, ravnatelj salezijanskega zavoda v Saigonu v Indokini. Dvakrat, dopoldne in popoldne, je polni dvorani pripovedoval zanimivosti iz svojega misijonskega delovanja na Kitajskem in v Severnem in Južnem Vietnamu. Opisal je nekatere potankosti kitajskega jezika, pokazal kako Kitajci jedo s palčicama, kako se pozdravljajo in poslavljajo in še marsikaj drugega, kar je večkrat vzbudilo mnogo smeha. V slikah pa smo gledali tamošnje kraje, življenje in delo prebivalcev, nobleso in revščino, običaje in praznovanje... Videli smo divjake, pa tudi misijonske zavode, mogočna poslopja in skromne, zasilne barake. V njih se vzgajajo fantje za različne poklice, tudi za duhovnike. Predavanje je bilo res zanimivo in je rodilo kot sad naš sklep, da prevzamemo stroške za študiranje enega bogoslovca, ki bo kot duhovnik-domačin misijonaril med svojimi rojaki.

Predavanju s skioptičnimi slikami nam koristno izpolnijo nedeljske popoldneve, zato si jih še želimo.

GLOBASNICA

(Drvarski praznik)

Minulo nedeljo je bila »holcarska nedelja«. Na ta dan po starem običaju gozdni delavci počaste svojega patrona sv. Klemenca. Tudi firma Geiger iz Reichenfelsa je na praznovanje tega dne povabila svoje delavce, med katerimi so bili tudi nekateri, ki že dalj časa niso bili več zaposleni.

Firmin šef je naročil sv. mašo v Šmihelu, ki jo je daroval č. g. župnik v pokoju Verhnjak. Po božji službi so se pa gozdni de-

lavci z g. župnikom vred napotili v Strpno ves, kjer jih je v gostilni Pesek že čakala lepo okrašena dvorana z bogato obloženi mizami. Firma je za to priložnost dala zaklati celega prašiča in okusno ter obilno jedajo so prav tako zalili z dobro kapljico. Razpoloženje je dvigala še domača godba pod vodstvom g. Kraigerja.

Ker je firma letos nakupila največ lesa v Podjunu, kjer gozdni posestniki radi kupčujejo z njo zaradi njene solidnosti, je prišlo na praznovanje tudi več delavcev in nameščencev iz Reichenfelsa.

ST. JAKOB V ROŽU

Zopet se je oglasila smrt. Za Francijem Hafnerjem v Svatnah, ki je svoj korak storil v umski zmedenosti, je umrla Strniščeva mati v Gorinčičah. V starosti 71 let je odšla od nas. Letos bi obhajala svojo zlato poroko, pa je že s 24. letom postala vdova. Hudo jo je zadela prezgodnja smrt moža, istotako hudo smrt sina, ki ji ga je vzela vojska. Sedaj je šla za njima. Ob številni udeležbi smo jo v ponedeljek, 10. t. m. spremili k zadnjemu počitku. Naj počiva v miru. Strniščevim, Majarjevim in ostalim sorodnikom naše sožalje!

Predzadnjo nedeljo smo veselo svatovali. Podružnična cerkev sv. Petra je bila praznično ozaljšana, ko je sprejela pred svoj oltar mlad par, Jakobčevega Hanzeja in Uzmanovo Micijo. Posebnost te poroke je bila, da sta bila navzoča ženinova brata-duhovnika. G. Mihej je opravil poročni obred in daroval poročno sv. mašo, g. Franček pa je ujemal posamezne trenutke poročnih obredov v foto-kamero. Ganljivost te poroke pa je bila preteklost Uzmanove družine, iz katere prihaja nevesta. Na Stefanovo 1946 je mati Lucija nenadoma umrla, ko je bila s svojimi tremi otroki v samostanski kapeli pri popoldanski pobožnosti. Oče Jožef je bil pogrešan, poizvedbe so dognale, da 30. aprila 1945 ni preživel. Skrb za osirotele mladoletne otroke sta prevzela štiker in stric Franc, Spodnji Strelec v Svatnah. In sosedje so vzajemno podprli starega strica Uzmana, da so vzdržali hišo in jo ohranili otrokom. Nesebično se je žrtvovala njih žena, »babca«, kot so jo klicali. Hanzej je postal polnoleten, odpovedal se je hiši, da sledi klicu k višjim ciljem, in oddal skrb za domačijo sestri Miciji. Želimo, da bo ob močni roki moža Hanzeja zvesto čuvala Uzmanov dom in ga ohranjala v zvestobi Cerkvi in rodni materi! G. župnik so se ženin in nevesti zahvalili za vse delo v mladinskih vrstah. Istotako se je Bidičev Hanzej zahvalil obeh v imenu kat. mladine in jima izročil v znak zahvale — križ, znamenje odrešenja. Uzmanova hiša je sprejela številne goste in jih bogato pogostila. Zvečer so prišli še »zaplečovci«, fantje, dekleta, da se v prijetni družbi poveselijo s Hanzejem in Micijo, ki se poslavljata od svojega samskega stanu. Na mnoga leta!

Preden pride resni advent, smo spremili k poročnemu oltarju še druge pare: Tolarjeva Fani Wester je našla svojega ženina v Švici. Poroka je bila v Podrožčici, odšla je z možem na njegov dom v Ažda v videmski provinci v Italiji, kjer žive furlanski Slovenci. Ker ženin in njegovi svatje niso razumeli nemško, so g. župnik opravili poročne obrede v slovenskem jeziku. Želimo, da se Fani lepo udomači v novi domovini! Poleg Zofije Rauter iz Kota, ki si je poiskala moža v daljnem Mauthbrücke, se je odločil za zakonski stan tudi Gromovnikov Tomej. Priženil se je h Kramarju na Breznici. Poroka je hotel imeti v Beljaku. Bila je v cerkvi sv. Miklavža. Pa bi Tomeja in Nežijo le radi videli kot ženina in nevesto! Gostija je bila pri Kramarju v ožjem družinskem krogu. Veliko kmečko svatbo pa je pripravil svojim gostom iz Bilčova Čolšnov Karel Kajžnik iz Hodnice. Nevesta, Rožanova Katica iz Velinje vasi, se je pripeljala z gosti v Svatne, kjer je bila v podružni cerkvi sv. Uršule poroka, gostija pa pri Orinu. G. župnik so med drugim izrekli nevesti dobrodoščilo v fari in željo, da bo-dobra, verna in pridna gosposinja, v pomoč Čolšnovi mami in ateju, zvesta Cerkvi in materini besedi. Vsem kličemo: Bog vas živi!

Visokošolci nam pišejo z Dunaja

»Klub študirajoče koroške mladine na Dunaju je v tem letu dobil precejšen naraščaj. Kar pet novih, ki so se vpisali večnoma na visoki šoli za agronomijo, je prišlo v našo družino; zbiramo se vedno tedensko. Razen našega internega dela, ki sestoji iz predavanj, diskusij in osebno-izobraževalne dejavnosti, smo si stavili tudi nalogo, združiti vse na Dunaju živeče koroške in izvenkoroške Slovence v slovenski krožek. Prvi korak smo storili petek, 14. novembra. Kar lepo število povabljenih je prišlo, prvi večer je stal v znamenju prostе zabave in splošne informacije. Vsekakor pa se je videlo, da večina čuti v sebi potrebo po redni slovenski družbi, po slovenski pesmi, po materni besedi.

Par dni navrh, to je 17. novembra, smo imeli redko priložnost, da smo pozdravili v našem krogu dir. dr. Joška Tischlerja in dr. Francija Zwitterja, zastopnika obeh osrednjih organizacij na Koroškem. Dr. Tischler nam je podal sliko dejanskega položaja, ki je nastal po odloku deželnega glavarja o odjavah od pouka slovenščine in po nadaljnjih novih odlokih, ki so sledili v kratkih odmorih. Dr. Zwitter je nakazal pravno plat vseh teh stremeljenj in možnosti naše dejavnosti. V živahnem razgovoru so jima nato člani kluba stavili vprašanja iz naše problematike. Hvaležni smo zastopnikom našega politično-kulturnega življenja, da so se odzvali našemu povabilu.

Naše prireditve

VABILO

FARNA MLADINA V ŽELEZNI KAPLI priredi igro

»ŽRTEV SPOVEDNE MOLČEČNOSTI«

v nedeljo dne 30. novembra 1958 ob pol 12. uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Vsi prisrčno vabljeni!

ST. LIPS

Za vse svete nam je nenadno zapadli sneg povzročil precej škode, predvsem na sadnem drevju. Listje še ni bilo odpadlo in nanj se je nabiral sneg, pod čigar težo so se veje upogibale globoko k tlom. Marsikatera težje ni zdržala ter se zlomila.

S snegom pa je tudi bela žena smrt prišla v naš kraj in iztrgala več udov naše soske iz skupnosti živih ter jih poslala na dolgo potovanje v večnost. V petek dne 31. oktobra zvečer so zatisnili svoje oči Zamenov dedej, Jožef Tomaš. Dosegli so redko starost 85 let. Na Vernih duš dan smo jih položili k večnemu počitku na domačem pokopališču. Domači g. župnik so jih pokopali in ob odprtem grobu so v lepem govoru na koncu vprašali, kdo izmed moških bo zavzel mesto pokojnika pri obhajilni mizi ob stanovskih nedeljah. Pokojnik so bili velik ljubitelj domače pesmi, zato so mu domači pevci zapeli v slovo nekaj žalostink. S pokojnikom smo izgubili izvrstnega tkalca domačega platna.

Ob tej priložnosti se še spomnimo naših bolnikov. Najprej Tomejevega očeta, ki jih je bolezen priklenila na posteljo, ko so bili polni načrtov za olepšanje svojega ljubelega doma. Njihov sosed Peter Gorinčnik pa išče zdravja po celovških bolnicah. Želimo mu, da mu ga Bog v obilni meri podari, saj ga doma čaka važna naloga, zgraditi si namerava lastno ognjišče. — Ob enem z obema otrokoma se v Celovcu zdravi v bolnici Zumanova mati Marija Brežjak. Želimo vsem, da bi jim prisijalo sonce zdravja.

Pričakujemo, se bo naša farna mladina letošnjo zimo tudi postavila na odr. S tem bo našemu dosedanemu marljivoemu prosvetnemu delavcu Hermanu Karišu izreklja najlepšo zahvalo za njegove napore.

Deseti oktober so praznovali s kresovi. Med njimi so bili tudi ljudje, ki so pred 20 leti po naši zemlji trosili kljukaste križe in prižigali kresove na čast Hitlerja ter vzklíkali »Sieg Heil«. Takrat se niso spominjali desetega oktobra in meje na Karavankah, ampak so se napotili iskati »zmag« po vsej Evropi ter tudi tam doli globoko na Balkan. S kakšnim uspehom, še vsi vemo. Koliko pa je sedaj vredno trkanje na njihova »heimatreu« prsa, pa je pokazal avstrijski državni praznik. Zastave so bile tam, kjer pač so bile.

„Volja staršev“ . . . pri nas na Koroškem

ŠT. LIPŠ PRI ZENEKU

Navzlic strogi prepovedi od višje šolske oblasti na podrejene, da ne izdajo rezultata, koliko šolskih otrok je bilo odjavljenih od slovenskega pouka, smo polagoma le izvedeli rezultat na naši šoli. Od vseh otrok, 68 po številu, je bilo odjavljenih menda 56 reci šestinpetdeset. Le 12 jih bo odslej še deležno slovenskega pouka. Marsikdo bo začuden vprašal, kako je pri nas to mogoče saj se pri nas po družinah govori, razen 2 ali 3 priseljencev, izključno slovensko z otroki? Vso dolgo bodo od leta 1945, odkar se je poučevalo na naši šoli nekaj ur tedensko tudi slovensčino, se nihče ni pritožil. Otroci so se naučili poleg slovenščine prav dobro tudi nemščine.

Vse je bilo prav do sedaj. Ko so v poletju drugod hujskali na šolski »štrajk«, pri nas kaj takega nikomur še na misel ni prišlo. Omeniti je treba, da se pri nas razen par nacionalnih šovinistov za politiko ljudje prav malo zanimajo. Kar je starejših, imajo vsi dovolj lastnih skrbi, mladina ima pa v mislih le kolesa, motorje in mope, s katerimi dirja po cestah.

Po tistem usodnem odloku dež. glavarja pa so hujskali med nezavednim ljudstvom širili glas: Zdaj bo pa čisto slovensko ali pa čisto nemško! In tukajšnji nemško-nacionalni nestrpnosti, ki tisočletnega rajha kar pozabiti ne morejo, so dobili od svojih »višjih«
nalogo, da nastopijo. Takoj so se organizirali in si razdelili ves šolski okoliš in šli od hiše do hiše, nobena jim ni bila previsoka v hribih, in dopovedovali ljudem, da je zdaj prišel čas, da bo šola nemška ali slovenska! Kakšni reveži bodo otroci, ko ne bodo znali nemško! (Da so se do sedaj naučili dobro tudi nemško, na to so seveda pozabili!) Zato le hitro podpišite izjavo, da hočete nemško šolo; kdor hoče slovensko, naj gre v Jugoslavijo. Da pri tem ni manjkalo tudi groženj, se razume samo od sebe. Vse to so vršili neovirano, ker njihovi agitaciji ni nihče oporekal v nasprotnem smislu. Zato je bil rezultat ali »volja staršev«
tak, da tisti, ki so vse to uprizarili, sami v njegove številke ne verjamejo. Pač slaba vest!

Naj omenimo še to, da so naš župnik tedaj, ko je bilo najhujše razburjenje, v nedeljo med pridigo govorili o ljubezni do bližnjega, kot tudi o ljubezni do drugega naroda, saj je rekel tudi Kristus: Pojdite in učite vse narode! Pri tem so omenili tudi besede svetniškega škofa Slomška, ki je rekel: Vaša vera vam bodi luč, vaš materin jezik pa ključ do omike. A to je bilo pa v očeh šovinistov že zločin in so mislili, da je prišel že zopet čas rjavih gestapovcev, ko lahko kar pošljejo neljubega jim duhovnika v taborišče smrti, od koder ni vrnitve, kakor se je zgodilo s rajnim župnikom Polakom. Zdaj pa gestapo ne funkcioniira več.

Napravili so ovadbo na kriminalno policijo. Pa je res prišel policist iz Celovca in zasliševal našega župnika, no pa ni našel pri tem nič zločinskega. Tistih pa, ki so se udeleževali v gonji proti slovenskemu pouku, pa policist ni spraševal ničesar.

če, jih vrgli preč ter se razkrinkali kot zaigrani nacisti. Z lažmi, grožnjami in gospodarskim pritiskom so terorizirali naše starše, da so odjavili svoje otroke od pouka v maternem jeziku. Najbolj žalostno pa je, da so bili taisti sami nekoč poviti v slovenske plenice. Imena teh hujskavcev si bomo dobro zapomnili in se bodo morali nekoč zagovarjati, če ne pred svetnim, pa gotovo pred večnim Sodnikom. Sodbi ne bodo ušli!

PODKR NOS

Že večkrat smo brali, kakšno zmedo je napravila odredba dežel. glavarja. Wedeniga glede odjave otrok od slovenskega pouka in pod kakšnimi okoliščinami so bile izvedene tozadevne »demokratične«
odjave. Ta odlok pa ni napravil samo zmedo v šoli, tudi med posameznimi družinami sovraštvo in tudi obrtniki, kateri niso odjavili svojih otrok, to sedaj občutijo. V splošnem je na deželi prevladal mir in ni bilo opaziti kakšne mržnje do slovenskega

da kdor hoče, lahko otroka zopet prijavi k pouku slovenščine. Toda učitelji niso povedali, od kot so dobili ta navodila.

Vsekakor so napravili odloki dež. glavarja o odjavah in prijavah povsod zmedo in sovraštvo. Kakšno sovraštvo bi šele nastalo v mešanem ozemlju, če bi tudi »demokratično«
iskali manjšino, si lahko predstavljamo, to sovraštvo bi prekosilo še plebiscitno dobo.

Naj po slovenskem in mešanem ozemlju popišejo vse družine nemškega porekla in tako bodo dobili natančno število slovenske manjšine.

Spomini na Podjuno

Imel sem priložnost in srečo, spoznati Podjuno, njeno lepoto, pa tudi njeno bol. Pogledati sem smel v njeno središče, prisluhniti utripom njenega dobrega srca. Vzljubil sem jo do dna duše in sem prišel bolj in bolj do spoznanja: lepa, čvrsta in verna si. Skoraj vsaka tvoja vas ima vrlih prednikov. Koliko znamenj ob cestah in na polju opominja mimogredoče: tukaj je krščanski duh, tukaj je verno, z Bogom in Marijo povezano ljudstvo. Da, tako je bilo v Podjuni in tako naj bi ostalo tudi v bodočnosti.

Komu se ne ogreje in razveseli srce, če prisluhne domači, mehko doneči slovenski pesmi? Naša pesem je kot čista melodija, izraz in odsev miline slovenske duše. Mislim na marljive pevske zборе, ki se trudijo in žrtvujejo za božjo čast v cerkvah, za rast in polet slovenske kulture na odrih. Lepših pesmi bodisi nabožnih ali narodnih kot so naše, še nisem slišal. To je prišlo posebno do veljave pri lanskem skupnem slovenskem romanju v Marijino Selo (Mariazell) in letošnjem veličastnem slovenskem romanju v Lurd.

Leto za letom se trudijo častiti šolske sestre, da vzgajajo slovenska dekleta v dobre, vedre in umsko ter srčno izobražene hčere vere in naroda. Vsaka kulturna prireditev je veliko veselje in notranje zadoščenje za njihovo poštvrtovalno, ljubezni in nadejno prizadevanje, molitev in delo. Res je, da z mladino stoji in pade naše upanje v srečno bodočnost, v obstoj vere in našega naroda.

Hvala Bogu, ki blagoslavlja vse tiho delo! Hvala Mariji, ki posreduje milost in rast, da to, kar se dobrega uči in seje v mlada srca, nekoč obrodi svoj sad.

Že tri leta imajo naši fantje v sončnih Tinjah svojo šolo za srce in duha. Premalo se zavedamo, kakšnega važnega pomena je ta šola za fantovsko mladino. Vredna je, da bi jo mi vsi bolj upoštevali in podpri.

Današnja mladina ni slabša kot prejkdaj. Treba pa je, ji pokazati ideale, lepoto naše domovine in naše krasne, mile materne besede. Videli smo ob raznih kulturnih in verskih prireditvah, igrah in na mladinskem dnevu, da ima tudi današnja mladina še veliko dobre volje in idealizma.

Fantje, dekleta, nikdar ne izpustite te svetinje iz vaših rok! Nikdar ne prodajte svojega srca in dobrega prepričanja! Nikdar ne teptajte tega bisera v blato brezbrčnosti in brezbožnosti!

Vsakoletne nove svete maše jasno pričajo: Tudi to je naša današnja mladina, cvet in sad zaupne molitve in neumorne žrtve našega vernega naroda, trpina. Ponosni smo na sinove in hčere naroda, ki se hočejo popolnoma posvetiti Bogu, duhovni službi in v korist bližnjemu. S tem več koristijo našim ljudem, kakor če bi nanje sipali milijone.

Podjuna, ohrani zvestobo dušnim pastirjem in zvesto čuvaj zaklad svoje vere! Ljudstvo, ki ljubi in spoštuje duhovnike in se trudi za božjo in Marijino čast, ne bo propadlo, temveč premagalo z Njegovo pomočjo vse težave in preizkušnje ter zmago-slavno uživalo srečo, zadovoljnost in mir iz nebes.

Bog te blagoslovi po Mariji, prelepa ti Podjuna!

R. S.

GOJENKE GOSPODINJSKE ŠOLE

VSE pristrreno vabimo na MARIJANSKO AKADEMIJO,

ki jo bomo priredile tudi letos pri šolskih sestrah v Št. Rupertu pri Velikovcu, na praznik Brezmadežne, 8. decembra, ob pol 2. uri popoldne v telovadnici Narodne šole.

SPORED: 1. S pesmijo pozdravljamo Marijo; 2. Poromajmo v duhu v Lurd; 3. Govor; 4. Naj Tvoj brezmadežni sijaj; 5. Ob spoznanju volje božje. (Igra v petih dejanjih.)

Po prireditvi je občni zbor Zveze nekdanjih gojenk gospodinjskih šol, zato ste vse nekdanje gojenke še posebej povabljene.

KOTMARA VES

Ob polomu l. 1954 so se naši nacisti potuhnili, kmalu oblekli čez svoje rjave uniforme črne in rdeče kožuhe misleč si: igraymo mimogrede demokrate, pač dokler bo potrebno, dokler bodo zasedbene oblasti pri nas, dokler nimamo državne pogodbe.

V srcu pa so ostali, kar so bili: nepoboljšljivi nacisti. Ob priliki gonje proti slovenskemu pouku v šoli so brž slekli svoje črne (OeVP) in svoje svetlordeče (SPOe) suknji-

pouka; šele ko so gotovi hujskali umetno nahujskali starše, se je začela gonja proti dvojezični šoli.

V Podkrnosu pa se je zgodilo tudi tole: Neka deklica iz vseskozi poštene slovenske kmečke družine je hodila v glavno šolo v Celovec in ker je starši niso odjavili od slovenskega pouka, so deklico kratkoma poslali nazaj v Podkrnos, kjer hodi sedaj v šolo.

V šolah so sedaj učitelji naročili otrokom, da morajo doma povedati staršem,

spieler, budnik koroških Slovencev. Te dni so sprejeli naši poverjeniki Mohorjeve knjige, da jih razdelijo mohorjanom. Brezdvomno bi brez Einspielerjevega prizadevanja ne bilo v Celovcu Mohorjeve družbe, s tem pa bi tudi ne bilo vsakoletnega knjižnega daru, ki ga pač ne moremo več pogrešati v zimskih mesecih. Andrej Einspieler je bil torej glavni ustanovitelj Mohorjeve družbe. Leta 1851 je uresničil z Antonom Janežičem Slomškovo idejo izdajanju dobrih knjig za slovenski narod.

Da bi v slovenskem duhu obdeloval kulturna, politična in gospodarska vprašanja, razširil in utrdil med Slovenci narodno zavest in ohranil med njimi krščanski duh, je izdajal celo vrsto slovenskih publikacij, med katerimi je bila močno zastopana tudi vzgojna literatura. Kot profesor slovenščine je vedel, česa mladini manjka. Njej in staršem je bil namenjen Einspielerjev »Šolski prijatelj«.

Od avstrijskih oblasti na Dunaju in v deželi je zahteval: slovenščino v šolah in uradih v tistih krajih, kjer so naseljeni Slovenci, priznanje slovenskega jezika v srednjih šolah, sploh enakopravnost vseh deželanov, zahteval pa je tudi zakon za zaščito narodnosti. Iz tega vidimo, da marsikateremu Nemcu že tedaj ni bilo prav, da živé na Koroškem tudi Slovenci. Einspieler je trdil, da Avstrija lahko obstoja samo, če bo vsem narodom pravična. V geslu kulturno-političnega glasila »Mir«
je izpovedana celotna njegova življenjska borba za narod: »Vsakemu svoje«. Dá, več ni zahteval za Slovence kot popolno enakopravnost na vseh področjih javnega življenja. Za dosego tega cilja je bil njegov boj neustrašen, vztrajen, prepričljiv in je tako pri Slovencih kot pri poštenih Nemcih vzbujal spoštovanje.

Kot deželni poslanec je s ponosom zagovarjal slovenske interese, videl pa je pri tem hkrati pred seboj splošni blagor dežele in države.

Marsikatero bridko razočaranje bi bilo lahko prihranjeno. Korošcem, če bi se v preteklosti ne preziralo slovensko mnenje spregovorjeno po slovenskih vodnikih, med katerimi je bil največji Andrej Einspieler, ki mu je slovenska kulturna zgodovina nadelala častni naziv oče koroških Slovencev.

GREGORČIČ IN EINSPIELER — buditelja zamejskih Slovencev

S tem člankom se hočemo spomniti dveh obletnic, ki ju praznuje slovenski narod vsako leto meseca novembra. Ko se narava pripravlja na zimski počitek, je zatisnil Simon Gregorčič 24. nov. 1906 svoje oči v Svečah v Rožu pa se je rodil 13. nov. 1813 oče koroških Slovencev, Andrej Einspieler.

Simon Gregorčič prihaja iz vasi Vrsno na Tolminskem. Z višav se vidi lepo v dolino, kjer žumi Soča. Tu se je deček napil in navžil lepote našega planinskega sveta, da mu je ostala do smrti najslajši spomin. Sončno jasne, ko naše planine, so pesmi, kjer razodeva pesnik to srečo svojih mladih dni:

Tam srečen pastirček sem glasno pojoč, veselje srca razodeval, poslušal je potnik po dolu gredoč, moj drug mi je z onkraj odpeval. Bridkosti in boli tam nisem poznal, pojoč le sladkost sem rasel, da bil bi pač vedno tam gori ostal in črede očetove pasel.

Onemel je petja veselega glas, srce mi tero bolečine, zakaj sem zapustil te, rojstvena vas, zakaj sem vas pustil, planine?

Istotako lep spomenik kakor svojim planinam je postavil pesnik svoji kmečki hiši:

Mogočna nisi, ne prostorna in stavil te umetnik ni; bolj kot bogata si uborna, preprosta selska hiša ti.

Kmečki dom je bil od nekdanj zavetišče naše narodnosti:

Ti šege stare si ohranil, deduje jih po oči sin, le ti naš jezik si ohranil, da ni zatrl ga nam tučin.

Iz kmečkih hiš so prihajali naši največji možje in tudi Gregorčiču je bilo usojeno, da postane klicar k nebu, pesnik-prerok in borilec za dom. Zapustil je domačo hišo in odšel v Gorico na gimnazijo. V pesmi »Oj, z Bogom, ti planinski svet«
je izpovedal vso boleost tega vprašala.

V Gorici se je kmalu zbudilo v Gregorčiču zanimanje za literaturo. Ko je napravil leta 1864 z odliko maturo, so izšle dose-danje pesmi pod naslovom »Domorodne iskrice«. Tako se je začela Gregorčičeva pesniška pot med narod.

Kot duhovnik je postal najvišji glasnik naših narodnih idealov in največji prerok naše bodočnosti. V njem se je zlilo vse, kar je trepetalo na dnu slovenskih src, kar so čutile užaljene duše. Napolnil je vsa naša polja in vrtove, vse naše hiše in koče, vse naše duše in srca s svojimi pesmimi in dotlej še ni šla preko slovenske zemlje pesem pesnika, ki bi bila tako na mah odjeknila v srcu vsega naroda. V tem je pomen pesnika Simona Gregorčiča za naš narod in za našo književnost. Čar in žar njegove pesmi je bil tako svetel in močan, da je prebudil iz spanja še tisoče in tisoče src, ki so bila nedostopna ali neobčutna za glasove prejšnjih naših glasnikov in buditeljev.

V farah, v katerih je Gregorčič pastiroval, je vršil vestno svoje dolžnosti. Kot goreč duhovnik, požrtvovalen kulturni delavec in pesniški talent je bistveno pomagal dvigati narodno zavednost med Slovenci na Goriškem.

Svoje pesmi je izdal pesnik v treh zbirkah, zadnja je knjiga predsmrtnic in posmrtnic, pisanih v boleznih in duševnem trpljenju. Četrty zvezek njegovih poezij pa je po Gregorčičevi smrti pripravil za izdajo slovenski pisatelj Ksaver Meško.

Simona Gregorčiča je zadela 16. novembra l. 1906 kap in v soboto 24. novembra je izdihnil svojo plemenito dušo. Želel je, da bi bil njegov pogreb preprost, toda narod, ki je ljubil svojega pesnika, se je zbral ob njegovem mrtvaškem odru in veličasten je bil trenutek, ko mu je pevski zbor zapel večno lepo pesem »Nazaj v planinski raj«, in ob spremstvu nepreglednih množic se je vračal Simon Gregorčič v svoj tihi rojstni kraj, po vseh vaseh pozdravljen od svojega hvaležnega ljudstva.

Drugi rojak, katerega se hočemo danes s hvaležnostjo spomniti, pa je Andrej Ein-

Za praznik sv. Miklavža in za Božič priporoča svoj dobri in daleč naokrog znani leci, slaščice in torte

KONDITIONEREI

Gottfried Stöckl

PLIBERK - BLEIBURG

Ob stoletnici posvečenja cerkve Sv. Katarini nad Šmihelom

(Nadaljevanje s 5. strani)

posebno priznanje s tem, da so zdravico izrekli njemu in njegovim dobrim župljanom, ki so kljub težkim žrtvam postavili tako čedno cerkvico. V pobudo sedanjemu ljudskemu petju v Šmihelu in drugod naj še omenim pesem, katera je bila zložena izrecno za konsekracijo nove cerkve v letu 1858 in katero je številna množica navzočih vernikov pela z velikim navdušenjem pri tej tako redki slovesnosti. Vredna je, da se ohrani za današnji rod.

„Oj bodi le vesela,
šmihelska fara ti,
saj okolica prav cela
se s tabo veseli;
ker želja je goreča
danes dopolnila se,
da cerkvica sloveča
se s' noviga odpre.
Odpre se posvečena
Vam svetli First Gospod!
Sato najprej z'rečena
ponižna hvala bod! —
Ko bote se ločili,
Oh! v daljni kraj od nas,
še bodemo molili
v tej cerkvici za Vas.
Tud' Vam, gospod častiti,
Domači naš pastir!
Ne smemo pozabiti,
hvaležni biti zmir;
ker z nami ste skrbeli,
da delo šlo od rok,
Oj! bodite veseli
Povernil Vam bo Bog!
Na griču tu zelenim
Nam cerkvica stoji,
In farmanom poštenim
v pohvalo se svetli,
Sej radi darovali
z dobrotljivo ste roko
ter delo dokončali
s združenim močjo!
Kdor lepo cerkev ljubi,
za Božjo čast skerbi,
Nikolj ne bo na zgubi,
Sej skušnja to uči.
Zatorej lei darujmo
še tud' prihodnji čas,
In Bogu posojujmo,
On bo požehnal nas.
Zdaj se perporočamo
Tud' tvojmu varstvu še,
Ki tukaj te častimo,
Patrono cerkvice;
šmihelska vsa dolina
zdihuje dans na glas:
O sveta Katarina,
Pros' Boga za nas!
Le prosí, da nas reši
od vsega hudega;
da strela več ne treši,
da zemlja sad nam da,
da božji strah nas vodi,
spominja nas na smert,
Da enkrat vsim od todi
bo sveti raj odpert!”

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 Š (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil. (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58)

ZBORNICA ZA OBRTNO GOSPODARSTVO
ZA KOROŠKO
Oddelek: trgovina

Za

Božične nakupe

koroškega prebivalstva bodo vse trgovine odprte
POPOLDNE tudi v

SREDO, dne 3. decembra, od 14—18 ure,
SREDO, dne 10. decembra, od 14—18 ure,
SREDO, dne 17. decembra, od 14—18 ure,
SREDO, dne 24. decembra, od 14—16 ure

(v mestu Velikovec pa tudi v četrtek, dne 4., 11. in 18. decembra)

Razen tega bodo trgovine odprte še na

SRBRNO NEDELJO
dne 14. decembra in na

ZLATO NEDELJO
dne 21. decembra

od 9—12 ure in od 14—18 ure.

Kdor pravočasno kupi, ima večjo izbiro!
Odjemalca, ki ne pride šele zadnji trenutek, lahko trgovec
posveti večjo pozornost in skrb.

KOROŠCI, KUPUJTE V DOMAČIH TRGOVINAH!

Da bo zgodovinski opis Sv. Katarine popoln, je še treba omeniti, kdaj in iz katerih razlogov je dobila cerkev stranski oltar sv. Rozalije. Kot je razvidno iz šmihelske mrtvaške knjige zv. III. str. 127, je izbruhnila 23. avg. 1855 na Bistrici h. št. 40 in na Dvoru h. št. 29 nekdanja strašna bolezen kolera. Divjala je po župniji do 1. 10. 1855 in zahtevala 51 smrtnih žrtev. Izgledalo je, da so vsa naravna in nadnaravna sredstva proti njej zaman. V tej stiski se je ljudstvo obrnilo na svojega nadpastirja Slomška. Ta je šmihelskim faranom priporočal devetdnevno na čast s trnjem kronani Božji glavi in zaobljubo, postaviti v cerkvi Sv. Katarine stranski oltar na čast sv. Rozaliji. — Takoj je bolezen v fari ponehala in se pojavila v globaški fari in drugod v Podjunu. Šmihelski verniki so zaobljubo izpolnili: naročili so v Presbergu na Štajerskem nov oltar na čast sv. Rozaliji, katerega je konsekriral 1. 7. 1860 pliberški g. dekan Jakob Westermayer.

7. 8. 1859 je dobila Sv. Katarina še tudi nadaljna dva zvonova: prvi težak 753, drugi 214 kg. Blagoslovil ju je mil. g. prošt iz Dravograda Matija Kogelnik. — Šmihelski farani skupno, z nekaterimi izven farnimi dobrotniki so torej v teku 10 let doprine-

JULES VERNE:

53

Potovanje na *Luna**)

Ko so spravili vse potrebne stvari v izstrelak, so med pregrade vliili vodo, ki je nadomeščala vzmeti in napolnili posodo s svetilnim plinom. Ker se je Barbicane bal, da bi se na poti utegnili nepričakovano zakasnuti, je vzel kalijevega klorata in kalijevega hidroksida za dva meseca, da bi lahko obnavljali kisik in odstranjevali ogljikov dvokis. Izredno bistroumno izdelan aparat bi avtomatično čistil zrak in mu vračal vse njegove poživiljajoče lastnosti. Izstrelak je bil torej pripravljen in treba ga je bilo le še potisniti v top. To delo pa je bilo skrajno težavno in nevarno.

Velikansko kroglo so pripeljali na vrh Stone's Hilla. Tam so jo zgrabili mogočni žerjavi in jo držali nad kovinskim topovskim žrelom.

Bil je trenutek napetega pričakovanja. Kaj če se pod tako ogromno težo utrčajo verige in pade taka masa na strelni bombaž? Gotovo bi se vnel.

Na srečo se to ni zgodilo. Čez nekaj ur je »vagon-izstrelak«, ki so ga polahko spustili v topovsko cev, že mirno ležal na sloju strelnega bombaža ko na pravi eksplozivni pernici. Pod njegovim pritiskom se je naboj v Columbiadu le še močneje stisnil.

— Izgubil sem, je dejal kapitan in izročil Barbicanu 3000 dolarjev.

Barbican ni hotel od svojega potnega tovariša sprejeti denarja; naposled se je vdal, zakaj trmasti Nicholl je hotel pred odhodom z zemlje poravnati vse svoje obveznosti.

— Tedaj vam želim samo še nekaj, vrli kapitan, je rekel Michel Ardan.

— Kaj je vprašal Nicholl.

Klavirje in pohištvo
Franz Kreuzer's Wwe.
KLAGENFURT, Kardinalplatz 1
Vse proizvode JOKA-WERKE

Božična darila

**BLAGO
PERILO**

ugodno pri

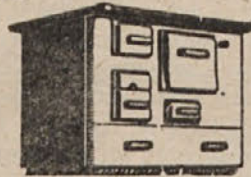
L. MAURER

Klagenfurt, Alter Platz 35

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSČINE
dobite najugodnejše pri

**HANS
WERNIG**

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

Glattegerührt und porenfein!
so soll Teig zum Kuchen sein

Back mit uns, weil unbedingt
alles auch so gut gelingt!

... wir backen mit

Das große König-Buch

Ein modernes Handbuch der Backkunst. Für Mutti, Tante, Großmama das wertvolle Weihnachtsgeschenk! Auskunft bei Ihrem Kaufmann.

Gospodinje pozor!

RADLMAYR
POMAGA ŠTEDITI. SEDAJ UGODNO
KUPITE POSTELJNINO, BLAGO ZA
ZAVESE, PREPROGE IN TALNE OBLOGE.

RADLMAYR
V I L L A C H